

Diak

Jonna Koskinen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö
Opinnäytetyö, 2021

SE ON KORKEIMMAN LUOMA!

**Raamis-materiaalin kehittäminen Järvenpään seurakunnan rip-
pikoulutyöhön**

TIIVISTELMÄ

Jonna Koskinen

Se on Korkeimman luoma! Raamis-materiaalin kehittäminen Järvenpään seurakunnan rippikoulutyöhön

68 s., 1 liite

Kevät 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö

Opinnäytetyö on kehittämistehtävä, joka on tehty yhteistyössä Järvenpään seurakunnan nuoriso- ja rippikoulutyön kanssa. Kehittämistehtävän tavoitteena on luoda raamattutyöskentelyjä varten materiaalipaketti, jota käytettäisiin kaikissa Järvenpään seurakunnan rippikouluissa. Materiaalin avulla isonen ohjaa pienryhmässä raamattutyöskentelyä rippikoululaisille. Jokaisen raamattutyöskentelyn aihekokonaisuus pitää sisällään luettavan raamatunkohdan lisäksi luovan tai toiminnallisen työskentelyn, rukouksen, sekä yksin ja yhdessä pohdittavia kysymyksiä.

Ajatus materiaalipaketista opinnäytetyönä tuli Järvenpään seurakunnan nuorisotiimiltä syksyllä 2017. Moni nuorisotiimin jäsen oli vuosia pohtinut ajatusta yhteisestä raamattutyöskentelymateriaalista, jota käytettäisiin kaikissa seurakunnan omissa rippikouluissa. Jokaiselle rippikoululle yhteinen raamattutyöskentelymateriaali helpottaisi sekä rippikoulun työntekijöitä, että isosia.

Opinnäytetyön raportin teoreettisissa lähtökohdissa käsitellään rippikoulua, rippikouluikäisiä nuoria, isosia, Raamattua ja sen käyttöä rippikoulussa, sekä erilaisia luovia ja toiminnallisia menetelmiä. Raportissa esitellään myös prosessin vaiheet, mukaan lukien työntekijöiden sekä nuorten osallistaminen materiaalin suunnitteluun. Materiaali pilotoitiin yhdellä Järvenpään seurakunnan rippikoululeirillä kesällä 2020, ja kyseisen rippikoululeirin rippikoululaisilta ja isosilta kerättiin kirjallista palautetta. Raportissa esitellään myös tämä saatu palaute, sekä 2021 helmikuussa viimeistellystä materiaalista saatu palaute nuorisotiimiltä. Valmis materiaalipaketti tulee Järvenpään seurakunnan rippikoulujen käyttöön huhtikuusta 2021 alkaen.

Asiasanat: rippikoulu, Raamattu, raamattutyöskentely, isonen, luovat menetelmät, toiminnalliset menetelmät

ABSTRACT

Jonna Koskinen

It is work of the Most High! Developing bible study material for Järvenpää Parish' confirmation schools

68 p., 1 appendix

Spring 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in social services

Bachelor of Social Services, Christian Youth Work

This thesis is a developmental project that has been completed together with Järvenpää Parish, relating to their youth and confirmation school work. The goal of this project is to create bible study material that can be used in all the confirmation schools of Järvenpää Parish. Young Confirmed Volunteers (YCV) lead bible studies to the candidates for confirmation. In addition to bible texts, each theme of the study material also includes creative activities, prayer, and questions to reflect on - both individually and in groups.

The idea to develop such material came from the Järvenpää Parish youth work team in autumn 2017. Members of the youth work team had an idea of unified bible study material that could be used in all of Järvenpää Parish' own confirmation schools; as it would be easier for workers and YCVs if every confirmation school had the same bible study material.

The thesis' theoretical basis covers: confirmation school, teenagers at the age of confirmation school, Young Confirmed Volunteers, The Bible, how and why to use The Bible in confirmation schools and some different kinds of creative and functional activities. This thesis then continues, to introduce the points in planning the material, including how the members of the youth work team and the YCVs were included in the process. The material was piloted in one confirmation school camp of Järvenpää Parish in summer 2020. The candidates for confirmation and the YCVs from said confirmation school camp gave written feedback. The feedback is included with this thesis, as is the feedback given by the youth work team for the subsequent version that had been edited by February 2021. The finalized material will be available for use in Järvenpää Parish' confirmation schools starting from April 2021.

Keywords: confirmation school, The Bible, bible studies, Young Confirmed Volunteer, creative activities

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 RIPPIKOULU	6
2.1 Rippikoulu kokonaisuutena	6
2.2 Rippikoulun tavoitteet.....	7
2.3 Rippikouluikäisen nuoren kasvu ja kehitys.....	10
2.4 Isonen ja apuohjaaja osana rippikoulua	13
2.4.1 Ryhmänohjaaminen.....	14
2.4.2 Työskentely isostiimissä	15
2.5 Erilaiset oppijat rippikoulussa.....	16
3 RAAMATTU RIPPIKOULUSSA.....	17
3.1 Raamatun käyttäminen rippikoulussa	17
3.2 Raamattutyöskentely.....	18
4 MONIPUOLINEN PEDAGOGIIKKA RIPPIKOULUSSA	19
4.1 Luovat ja toiminnalliset menetelmät osana oppimista	19
4.2 Keskustelu	20
4.3 Toiminnalliset menetelmät	20
4.4 Luovat menetelmät.....	21
4.5 Draamamenetelmät.....	22
4.6 Sosiaalinen media.....	23
5 TARKOITUS JA TAVOITE	25
5.1 Järvenpään seurakunnan rippikoulutyö.....	25
5.2 Järvenpään seurakunnan nuorisotyö	26
6 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI JA MENETELMÄT	28
6.1 Yhteistyöstä sopiminen	28
6.2 Nuorisotiimin toiveita ja ideoita.....	29
6.3 Nuorten osallistuminen suunnitteluun	30
6.4 Tuotteen pilotointi Leiriniemi 2 -rippikoululeirillä.....	35
6.4.1 Leiriniemi 2 -rippikoulu.....	35
6.4.2 Kirjallinen palaute Leiriniemi 2 -rippikoululaisilta ja isosilta	37

6.5 Palaute nuorisotiimiltä	39
7 TULOKSET	42
7.1 Se on Korkeimman luoma! -Raamis-materiaalipaketti	42
7.2 Eikä kolmisäikeinen lanka katkea	43
7.3 Viljelkää ja varjelkaa.....	44
7.4 Rakasta lähimmäistäsi	46
7.5 Tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni	46
7.6 Olkaa keskenänne yksimielisiä	47
7.7 Minä olen ihme.....	48
7.8 Hän oli kadoksissa mutta on nyt löytynyt	49
7.9 Hän on noussut kuolleista	50
7.10 Suurin niistä on rakkaus.....	51
7.11 Te olette Kristuksen ruumis.....	52
7.12 Minä annan teille tulevaisuuden ja toivon.....	54
7.13 Lisäsisältö	54
8 POHDINTA.....	56
8.1 Opinnäytetyöprosessi	56
8.2 Tuotteen jatkokehittäminen	57
8.3 Sosionomin ammatillisuus.....	58
8.4 Kirkon nuorisotyöohjaajan ammatillisuus	59
LÄHTEET.....	61
LIITE 1. Kooste Leiriniemi 2 -rippikoulun Raamis-palautteesta.....	67

1 JOHDANTO

Suomalainen rippikoulu on kansainvälisellä tasolla suuressa suosiossa: vuosittain Suomessa noin 80 prosenttia 15-vuotiaista käy rippikoulun (Kirkkohallitus 2017, 7). Rippikoulun toiminta-ajatuksena on vahvistaa nuoren uskoa kristinuskon kolmiyhteiseen Jumalaan sekä varustaa nuorta kristittyinä elämiseen. Uusimman rippikoulusuunnitelman mukaan rippikoulun tavoitteissa on otettu huomioon nuorten oikeus ja osallisuus, tunne ja kokemus, hengellisyys, eettisyys, kristinuskon keskeisimmät tietosisällöt, sekä kirkon jäsenyys. Myös yhteisöllisyys on tärkeässä osassa kaikissa rippikoulun tavoitteissa. Tavoitteet liittyvät toinen toisiinsa ja ovat osittain myös päällekkäin. (Kirkkohallitus 2017, 19–20.)

Kristittyjen pyhä kirja, Raamattu, koostuu yli tuhannen vuoden aikana kirjoitetuista teksteistä, jotka ihmiset ovat kirjoittaneet Jumalan inspiroimana (Kuula, Nissinen & Riekkinen 2003, 11–12; Raamatunlukijain Liitto). Raamattuun tutustutaan rippikoulussa osana hengellistä kasvua ja kristityn identiteetin vahvistamista. Nuorella voi olla Raamattua kohtaan negatiivinen ennakoasenne, jos hän kokee Raamatun etäiseksi ja vieraaksi. Raamattuun tutustuminen tulisi tehdä sellaisilla tavoilla, jotka nuori kokee mielekkäiksi. (Kirkkohallitus 2017, 36–37.) Monissa rippikouluissa Raamattuun perehdytäänkin pienissä ryhmissä ryhmänohjaajan eli isosen johdolla (Kirkkohallitus 2016, 45–46; Porkka 2004, 60). Näitä isosjohtoisia pienryhmämuotoisia raamattutyöskentelyjä kutsutaan Raamiksiksi.

Tämä kehittämistyönä tehty opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Järvenpään seurakunnan nuoriso- ja rippikoulutyön kanssa. Kehittämistyön tavoitteena oli luoda Järvenpään seurakunnan rippikoulutyölle oma Raamis-materiaalipaketti, joka koostuisi luovista ja toiminnallisista menetelmistä. Raamiksella tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä ryhmämuotoista raamattutyöskentelyä, johon liittyy Raamatun tekstin lisäksi pohdiskelua ja työskentelyä aiheen ympärillä, josta luettava raamatunkohta kertoo. Materiaalin nimeksi tuli ”Se on Korkeimman luoma!”, jonka ajatuksena on viitata siihen, että Raamiksissa luodut asiat ovat lähtöisin Korkeimmasta eli Jumalasta. ”Se on Korkeimman luoma!” lausahdus pohjautuu Sirakin kirjaan (Sirak 43:2).

Tähän mennessä Järvenpään seurakunnan rippikouluissa on käytetty vaihtelevasti eri Raamis-materiaaleja, ja erityisesti isokset ovat kokeneet tämän vaihtelevien materiaalien käytön haastavaksi. Kun nuori on ensimmäistä kertaa isosena rippikoulussa, hän tutustuu yhteen Raamis-materiaaliin ja oppii käyttämään sitä. Seuraavan kerran, kun tämä nuori toimii isosena rippikoulussa, on saatettu käyttää eri Raamis-materiaalia, jolloin hän joutuu aloittamaan alusta materiaaliin tutustumisen ja sen käytön opetteluun. Tavoitteena oli siis luoda kokonaisuus, jota voitaisiin käyttää jokaisessa Järvenpään seurakunnan rippikoulussa. Tämä helpottaisi isosta, jonka ei tarvitse joka kerta isosena toimiessaan tutustua uuteen materiaaliin. Lisäksi tästä on hyötyä myös rippikoulun työntekijöille, kun heidän ei tarvitse pohtia, mitä materiaalia he haluavat käyttää rippikoulussa.

Materiaalia varten olen perehtynyt kirjallisuuteen, käynyt keskustelua niin kirkon nuorisotyön ammattilaisten kuin nuortenkin kanssa sekä hyödyntänyt omaa ammatillista osaamistani. Tein materiaalipaketista pilottiversion kesän 2020 Leiriniemi 2 -rippikoululeiriä varten. Tästä pilottiversiosta keräsin kirjallista palautetta leirin rippikoululaisilta ja isosilta sekä keskustelin ohjaajakollegoideni kanssa materiaalin toimivuudesta. Tässä opinnäytetyön raportissa käsittelen projektin teoreettisia lähtökohtia, raportoin projektin etenemisestä ja analysoin saamaani palautetta.

2 RIPPIKOULU

Rippikoulun käy valtaosa 15-vuotiaista nuorista (Kirkkohallitus 2017, 7). Vuonna 2020 kaikista 15-vuotiaista nuorista 74 prosenttia kävi rippikoulun, kirkkoon kuuluvien nuorten kohdalla prosenttiluku oli 88. Tämä on hieman vähemmän kuin edellisenä vuonna: vuoden 2019 aikana kaikista 15-vuotiaista 77 prosenttia kävi rippikoulun, kirkkoon kuuluvista 92 prosenttia. Vähintäänkin osasyynä määrän laskulle voidaan pitää vuoden 2020 Covid-19 pandemiaa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2021.)

Rippikoulun toiminta-ajatuksena on vahvistaa nuoren uskoa kristinuskon kolmiyhteiseen Jumalaan, sekä varustaa nuorta kristittyinä elämiseen (Kirkkohallitus 2017, 19). Edellisen rippikoulusuunnitelman Elämä – Usko – Rukous lähtökohdat olivat kasteessa, joka liittyy ihmisen Kristuksen kirkon jäseneksi. (Kirkkohallitus. Kirkon kasvatusasiain keskus 2001, 6–8.) Uusin rippikoulusuunnitelma, Suuri ihme (Kirkkohallitus 2017), täydentää tätä ajatusta kehittämällä rippikoulua vielä nuorilähtöisemmäksi. Jokainen nuori on ainutlaatuinen ihme ja rippikoulun tarkoitus on vahvistaa nuoren tunnetta osallisuudesta sekä kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. (Kirkkohallitus 2017, 7.)

2.1 Rippikoulu kokonaisuutena

Rippikoulu on noin puolen vuoden mittainen, sisällöllisesti noin 80 tunnin prosessi, joka koostuu neljästä eri osiosta: teemapäivät, jumalanpalvelus ja nuorisotoiminta, intensiivijakso, sekä konfirmaatio. Intensiivijakso muodostuu leiristä tai päiväleiristä ja sitä edeltävästä lähipäiväjaksosta. Lähipäiväjaksoson tarkoituksena on aloittaa rippikouluryhmän ryhmäyttäminen ennen varsinaista leirijaksoa. Teemapäivien, jumalanpalvelusten ja nuorisotoimintaan osallistumisen tarkoituksena on tutustuttaa rippikoululainen seurakunnan toimintaan, johon nuori voi osallistua myös rippikoulun ulkopuolella. Teemapäiviin, jumalanpalveluksiin ja nuorisotoimintaan osallistuminen voidaan järjestää intensiivijaksoson molemmin puolin ja se voidaan toteuttaa eri tavoin eri seurakunnissa. (Kirkkohallitus 2017, 57.)

Perinteisesti rippikoulu päättyy konfirmaatioon (Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Perhejuhlat. Rippijuhlat. Mikä rippikoulu?), joka tarkoittaa vahvistamista: konfirmaatio vahvistaa nuoren kastetta ja tekee hänestä kirkon täysivaltaisen jäsenen. Tämä oikeuttaa muun muassa kummina toimimiseen ja itsenäiseen ehtoollisella käymiseen. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Perhejuhlat. Rippijuhlat. Konfirmaatio tapahtuu jumalanpalveluksessa.) Rippikoulun voi käydä kuka tahansa, kuului kirkkoon tai ei. Konfirmoiduksi tuleminen edellyttää kuitenkin sitä, että nuori on kirkon jäsen ja hänet on kastettu. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Perhejuhlat. Rippijuhlat. Mikä rippikoulu?)

Parhaimmillaan rippikoulun suunnittelee ja järjestää moniammatillinen tiimi, jonka jäsenet tukevat toisiaan ja arvostavat toinen toistensa ammatillista osaamista. Tähän moniammatilliseen tiimiin kuuluu pappeja, nuorisotyönohjaajia, kantto-reita, diakoniatyöntekijöitä, varhaiskasvatuksen työntekijöitä, aikuisia seurakuntalaisia, isosia ja toisinaan myös harjoittelijoita ja kausityöntekijöitä. Osa näistä työntekijöistä on mukana intensiivijaksolla, osa taas on mukana esimerkiksi teemapäivissä, jumalanpalveluksissa tai konfirmaatiossa. On tärkeää hyödyntää jokaisen työntekijän osaamista ja omia kiinnostuksen kohteita. Jokainen työntekijä tekee rippikoulutyötä omalla persoonallaan, mikä vahvistaa rippikoululaisen turvallisuuden tunnetta, jotta myös hän uskaltaa olla oma persoonansa ja osa rippikouluryhmää. (Kirkkohallitus 2017, 22, 53–55.)

2.2 Rippikoulun tavoitteet

Uusimmassa rippikoulusuunnitelmassa rippikoulun tavoitteissa on otettu huomioon nuoren oikeus ja osallisuus, tunne ja kokemus, hengellisyys, eettisyys, kristinuskon keskeisimmät tietosisällöt sekä kirkon jäsenyys. Tärkeänä osana tavoitteissa on yhteisöllisyys. Rippikoulusuunnitelman määrittelemien kaikille valtakunnallisesti yhteisten tavoitteiden lisäksi jokaisessa rippikoulussa on omat tavoitteensa ja toiveensa. Nämä tavoitteet ja toiveet ovat lähtöisin rippikoululaisilta niin ryhmänä kuin yksilöinä, heidän perheiltään, rippikoulun isosilta ja ohjaajilta tiiminä ja yksilöinä, sekä paikallisseurakunnalta. (Kirkkohallitus 2017, 19–20.)

Nuoren osallisuus, kuulluksi tuleminen ja mahdollisuus vaikuttaa on yksi rippikoulun tavoitteista. Rippikoululaisella on oikeus vaikuttaa siihen, mitä asioita ja millä tavalla rippikoulussa käsitellään, ja millä tavalla hän toimintaan osallistuu. Jokaisista kannustetaan osallistumaan, mutta jos nuori kokee itselleen mieluisammaksi seurata sivusta, tämä mahdollisuus tulee hänelle antaa. Oppimisen tulee olla nuorelle mielekästä ja motivoivaa, sillä jos opittava asia ei kiinnosta nuorta, oppiminen jää helposti vain pinnalliseksi ja unohtuu pian. Se, että nuori oppii yhdistämään kristinuskon keskeisimpiä sisältöjä omaan elämäänsä, lukeutuu myös rippikoulun tavoitteisiin. (Kirkkohallitus 2017, 26–28.)

Vaikka osana rippikoulua onkin opetella ulkoa muun muassa Isä meidän -rukous ja Herran siunaus, ei sanasta sanaan ulkoa oppiminen ole asian ydin: tärkeämpää on oppia kyseisen asian sisältö. Ulkoa oppimisen ei tarvitse olla sitä, että rippikoululainen osaisi rukouksen jokaisen sanan oikein tai hapuilematta. Ulkoa oppimiseksi voidaan hyväksyä myös se, että nuori pystyy lausumaan rukouksen yhteen ääneen muiden kanssa. Jokainen nuori myös oppii eri tavoin, ja usein rippikouluryhmissä on mukana myös sellaisia nuoria, joilla on oppimisen vaikeuksia. (Kirkkohallitus 2017, 44–47.) Se, että rippikoulun opetuksessa otetaan huomioon myös ne, joilla on oppimisen kanssa vaikeuksia, ei ole pois niiltä, joilla oppimisvaikeuksia ei ole (Broman, Mattsson & Öjermo 2006, 7–11; Kirkkohallitus 2017, 46). Keinoja tuen tarpeen huomioimiseen ovat muun muassa selkeät ja yksinkertaiset ohjeet, selkeä ja säännöllinen rakenne, sekä mahdollisuus valmistautua etukäteen (Broman ym. 2006, 17).

Ohjaajan tehtävänä on tukea rippikouluryhmän muodostumista ja yhteishengen luomista, jotta jokainen nuori kokisi olonsa turvalliseksi olla oma itsensä. Turvallisuuden tulee tapahtua paitsi fyysisellä tasolla, myös henkisellä, emotionaalisella, hengellisellä, seksuaalisella ja sosiaalisella tasolla. Erityisesti ohjaajalla, mutta myös isosella, tulee olla ymmärrys sukupuolisensitiivisyydestä. Tietyillä sanavalinnoilla voi tahattomasti sulkea jonkun ulkopuolelle, esimerkiksi olettamalla sukupuolen. Ohjaajalle on myös tärkeää olla tietoinen lastensuojelulaista ja siitä, onko nuorten kotona kaikki hyvin. Kun nuori kokee ympäristönsä ja yhteisönsä turvalliseksi, hän uskaltaa kertoa avoimesti omista ajatuksistaan ja

tuntemuksistaan ilman, että pelkää tulevansa nolatuksi. Turvallisuuden tunne edistää myös kokemusta yhteydestä, pyhyydestä ja ilosta. Näiden kaikkien kokeminen, turvallisuuden, yhteyden, pyhyiden ja ilon, on osa rippikoulun tavoitteita. (Kirkkohallitus 2017, 22–24, 29–30.)

Hengellisen elämän hoitaminen ja halu kuulua Kristuksen kirkkoon kuuluvat myös rippikoulun tavoitteisiin. Rippikoulussa opitaan, että rukous ja hengellinen elämä voivat olla hyvinkin luonteva osa ihmisen arkea, eikä Jumalan kohtaaminen rajoitu vain rippikouluun, jumalanpalveluksiin tai muutenkaan kirkon seinien sisäpuolelle. Erityisesti jumalanpalveluksen merkitys on helpompi ymmärtää silloin, kun pääsee itse suunnittelemaan ja toteuttamaan sen tekemistä. (Kirkkohallitus 2017, 33.)

Jumalanpalvelusten lisäksi rippikoulussa on hyvä käsitellä muitakin rukouksen ja hiljentymisen keinoja, jotta nuori löytäisi itselleen sopivimman tavan rukoilla. Rukouksesta ja hiljentymisestä tulee myös luontevampaa, jos nuori oppii rippikoulussa säännölliseen hiljentymiseen: on siis hyvä, että rippikoulussa on selkeä rakenne ja päivärytmi, joka sisältää rukoushetken tiettyyn aikaan päivästä. Jos rukoushetki toteutetaan aina samaan aikaan päivästä ja samalla kaavalla, kuten aamun laudes- tai illan kompletorio-hartaus, voi siitä tulla nuorelle läheinen ja turvallinen tapa rukoilla. Jumalanpalveluksiin ja rukoushetkiin voi sisällyttää myös musiikkia. Hengellinen musiikki voi toimia nuoren tapana rukoilla ja auttaa oman hengellisen identiteetin löytämisessä sekä auttaa ymmärtämään rippikoulun teologista sisältöä paremmin. Musiikki myös vahvistaa osallisuutta ja yhteyttä rippikouluryhmän nuorten välillä. Yhteyden kokemisen myötä voi tulla helpommaksi löytää oma paikkansa seurakunnasta. Seurakunnasta voi tulla nuorelle hengellinen koti. Kuuluessaan kirkkoon, nuori pääsee myös vaikuttamaan seurakuntansa toimintaan. Kirkollisvaaleissa ehdolle voi asettua 18-vuotiaana, mutta äänestää voi jo 16-vuotias kirkon jäsen. (Kirkkohallitus 2017, 33–34, 37–38, 50–51.)

Rippikoulun tavoitteisiin kuuluu, että nuori oppii kantamaan vastuuta itsestään, toisista ihmisistä ja luomakunnasta. Jokainen nuori on ainutlaatuinen ja arvokas omana itsenään, ja rippikoulussa toivotaan jokaisen nuoren oivaltavan tämän. On tärkeää, että nuorta tuetaan pitämään huolta itsestään kokonaisvaltaisesti, oli

kyse sitten mielenterveydestä, itsensä arvostamisesta tai valmiuksista sosiaali- seen ja hengelliseen elämään. (Kirkkohallitus 2017, 39–40.) Rippikouluikäinen nuori on murrosiässä ja kehossa tapahtuu paljon muutoksia niin ulkoisesti kuin sisäisestikin (Nurmi ym. 2014, 144–146.), joten on tärkeää auttaa nuorta ymmärtämään se, että ihmisruumis on pyhä ja arvokas riippumatta sen ominaisuuksista (Kirkkohallitus 2017, 40). Kun nuorta tuetaan kasvamaan elämänsä arvossa pitäväksi ihmiseksi, joka kunnioittaa ja pitää huolta omasta kehostaan, hän oppii kunnioittamaan myös toista ihmistä ja tämän rajoja. Kristinuskon ytimessä on kuitenkin lähimmäisen rakkaus, toisen ihmisen kunnioittaminen ja auttaminen. Rippikoulussa pohditaan konkreettisia tapoja, miten nuori voisi omassa arjessaan toteuttaa lähimmäisen rakkautta, sanoin ja teoin. Kunnioituksen ja huolenpidon kohteena ovat paitsi toiset ihmiset, myös luomakunta. Luomakunnan hyvinvointiin ja kestävään kehitykseen vaikuttavat ennen kaikkea ihmisten valinnat, joita voidaan tarkastella ekologisista, sosiaalisista, kulttuurisista ja taloudellisista näkökulmista. Rippikoulussa on siis hyvä pohtia muun muassa syrjinnän ja väkivallan ehkäisyä, eri kulttuuriperintöjen säilyttämistä sekä kohtuullista kuluttamista. (Kirkkohallitus 2017, 39–43.)

2.3 Rippikouluikäisen nuoren kasvu ja kehitys

Rippikoulu käydään perinteisesti sinä vuonna, kun nuori täyttää 15 vuotta. Poikkeuksiakin on, erityisesti jos lapsi on aloittanut koulun vuotta aiemmin tai myöhemmin kuin oma ikäluokkansa. Rippikoulu on mahdollista käydä myös aikuisena. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Perhejuhlat. Rippijuhlat. Mikä rippikoulu?) Tässä luvussa käsittelen nuorta ja tämän erityispiirteitä siitä lähtökohdasta, että rippikoululainen olisi 15-vuotias.

Porkka (2017.) esittelee vuosina 2007 ja 2012 tehtyä tutkimusta, jonka mukaan nuoren motivaatio rippikoulun käymiseen liittyy pääasiassa siihen, millaisia odotuksia nuorella on rippikoulun suhteen. Odotuksiin vaikuttavat muun muassa se, mitä nuori on etukäteen kuullut rippikoulusta, sekä ennakkotiedot ja kokemus seurakunnan työntekijöistä ja toiminnasta. Motivaatioon vaikuttavat odotusten lisäksi muun muassa rippikoulun ja konfirmaation tuomat oikeudet, kuten

kirkollinen vihkiminen ja kummius, sosiaaliset syyt, kuten ystävien kanssa vietetty aika ja uusien ystävyysuhteiden solmiminen, sekä rippikoulun käymiseen liittyvä perinne ja vanhempien toive rippikoulun käymisestä. Saman tutkimuksen mukaan syitä rippikoulun käymiselle on eroja tyttöjen ja poikien välillä. Tytöille suurimpia syitä rippikoulun käymiselle olivat rippikoulun tuomat oikeudet, sosiaaliset syyt, kaunis konfirmaatiojuhla sekä toive hauska rippikoulukokemuksesta. Samassa tutkimuksessa poikien kohdalla korostui erityisesti vanhempien toive osallistumisesta sekä rippijuhlan myötä saatavat lahjat ja rahat. (Porkka 2017, 167–170.)

Ihmisen identiteetti alkaa saada muotoaan nuoruudessa (Nurmi ym. 2014, 161). Jokaisen identiteetti on ainutlaatuinen ja sille luo pohjaa paitsi nuoren minäkuva, myös sosiaalinen asema ja ideologiat (Kirkkohallitus 2017, 48; Nurmi ym. 2014, 161). Nuoren minäkuvaan vaikuttavat paljon muun muassa muiden ihmisten antama palaute esimerkiksi ulkonäöstä, ikätovereiden hyväksyntä sekä menestys koulussa ja harrastuksissa (Kinnunen 2008, 52–53; Nurmi ym. 2014, 161). Rippikoulussa tavoitteisiin kuuluu, että nuoren identiteetti kristittyinä ja seurakunnan jäsenenä vahvistuisi (Kirkkohallitus 2017, 48).

Nuoruudessa nuoren minäkuva muuttuu ja muotoutuu jatkuvasti. Minäkuva vaikuttaa siihen, miten nuori näkee tulevaisuutensa ja suhtautuu tavoitteidensa saavuttamiseen: positiivisen minäkuvan omaava nuori uskoo kykyihinsä, hänellä on optimistiset suunnitelmat ja suoraviivaiset toimintatavat tavoitteiden saavuttamiseksi. Negatiivisen minäkuvan omaava nuori taas ei usko mahdollisuuksiinsa ja välttelee haastavien tehtävien tekemistä. Minäkuvan muotoutumiseen vaikuttavat vahvasti paitsi fyysiset muutokset kehossa, myös se, miten muut nuoreen suhtautuvat ja millainen on nuoren sosiaalinen asema. (Nurmi ym. 2014, 146, 150, 152–153, 159–160.)

Ajattelutaidon kehittyessä nuori luo pohjaa kiinnostuksen kohteille ja kyvylle rakentaa ja muovata omaa maailmankuvaa ja ideologiaa. Nuori etsii ideologisiin kysymyksiin ratkaisuja. Yhteiskunnan keskeiset ideologiat ovatkin lähtöisin nuorista. Koska nuoret ovat herkkiä ajan tapahtumille, se näkyy usein ylilyönteinä paitsi nuorten toiminnassa, myös valtakulttuurin suhtautumisessa heihin.

Ajattelun kehittymisen myötä kehittyä myös nuoren moraaliksi, jonka myötä kehittyä nuoren kykyä ajatella myös toisen ihmisen näkökulmasta. (Nurmi ym. 2014, 142–143, 146–147.)

Nuoren ajattelu- ja toimintatapoihin vaikuttaa vahvasti myös sosiaalinen ympäristö. Nuori viettää vähemmän aikaa vanhempiensa kanssa ja enemmän aikaa ystävien ja muiden ikätovereiden seurassa. Tämä vaikuttaa enenevässä määrin siihen, miten nuori ajattelee ja toimii. Ystäväpiirit määräytyvät pitkälti sen mukaan, ketkä ovat nuoren kanssa samankaltaisia, vaikka toisaalta nuori on myös herkkä mallioppimiseen ja sitä myötä päätyä ajattelemaan ja toimimaan samoin kuin ystävänsä. (Nurmi ym. 2014, 148.) Nuori saa silti vaikutteita ajattelu- ja toimintamalleihin myös vanhemmiltaan (Esko 2008, 65; Nurmi ym. 2014, 148.), mutta nuoren halutessa enemmän itsenäisyyttä hän viettää vähemmän aikaa vanhempiensa kanssa, jolloin suurempi osa vaikutteista tulee ikätovereilta sekä kodin ulkopuolisilta aikuisilta (Esko 2008, 62; Kokkonen 2008, 233).

Nuoret ovat herkkiä ja kokevat monet pieneltä vaikuttavat asiat suurina. Tämä johtuu muun muassa murrosiästä ja sen tuomista muutoksista. Hormonit vaikuttavat murrosikäiseen nuoreen huomattavasti enemmän kuin lapseen. Poikien kohdalla aggressiivisuuteen ja dominoivuuteen ikätovereiden kesken vaikuttanevat korkeat testosteronitasot. Tyttöjen kohdalla taas aggressiivisuuteen liittyvät korkeat estrogeenitasot, negatiivisiin tunteisiin ja ongelmakäyttäytymiseen adrenaliiniset androgeenit. Toisaalta ongelmakäyttäytyminen voi johtua myös sosiaalisen ympäristön aiheuttamista vaikutteista, kuten perhesuhteista tai kaveripiiristä, joten ei tule tehdä liian suoria johtopäätelmiä ongelmakäyttäytymisen yhteydestä hormonitasoihin. (Nurmi ym. 2014, 144–146.)

Monilla nuorilla on myös erilaisia mielenterveyden ongelmia. Arvioiden mukaan lähes joka kymmenes nuori kokee vakavia tunneperäisiä vaikeuksia, kuten masennusta tai ahdistusta. Tytöt kertovat masennuksesta ja ahdistuneisuudesta noin kaksi kertaa useammin kuin pojat. Masennus ja ahdistuneisuus voi johtua paitsi geneettisistä niin myös sosiaalisista tekijöistä. Näitä voivat olla muun muassa stressaavat tai traumaattiset elämäntapahtumat, lukuisat riidat ja konfliktit perheessä, vanhempien avioero, hyväksikäyttö ja kiusatuksi tuleminen. Myös

ongelmat itsetunnossa ja kielteinen minäkuva ovat yhteydessä masennukseen ja ahdistukseen. (Nurmi ym. 2014, 169–170.)

2.4 Isonen ja apuohjaaja osana rippikoulua

Ensimmäisen kerran leirimuotoinen rippikoulu järjestettiin vuonna 1937. Jo tuolla rippileirillä on ollut isosia, jotka silloin on tunnettu isoina veljinä ja siskoina. Huh-tikuussa 1966 on päivätty ensimmäinen isostoimintaa varten tehty aineisto, ”Leiririppikoulun isojen siskojen ja veljien valmennuskurssi”. Isokset ovat olleet jo tuol-loin rippikoulun käyneitä nuoria, jotka on ”satuttu tehtävään saamaan” ja jotka on katsottu päteväksi tehtävään. Vuosien kuluessa isostoiminta on saavuttanut kor-kean suosion ja siitä on tullut merkittävä vapaaehtoistoiminnan muoto. (Kokko-nen 2017, 9; Porkka 2004, 7–8, 12–13.) Isostoimintaan osallistuu vuosittain yli 20000 nuorta (Kirkkohallitus 2016, 13; Porkka 2004, 12–13).

Rippikoulun jälkeen on useimmissa seurakunnissa mahdollista osallistua isostoi-mintaan (Porkka 2004, 31–33). Isosella tarkoitetaan nuorta, joka oman rippikou-lunsa ja konfirmaationsa jälkeen toimii vapaaehtoisena evankelis-luterilaisen kir-kon toiminnassa. Keskimäärin isokset ovat 16-17-vuotiaita nuoria ja toimivat eri-tyisesti rippikouluissa. Isosista voidaan puhua myös vastuunkantajina, erityisesti leiritoiminnan ulkopuolisissa tehtävissä. (Kirkkohallitus 2016, 11, 35–36, 62–63; Porkka 2004, 12; Porkka 2019, 15.) Isosen tehtäviä ovat muun muassa erilaisten ryhmätilanteiden ohjaaminen, rippikoululeireillä käytännön askareissa auttami-nen ja omien kykyjensä puitteissa rippikoulussa tapahtuvien ihmissuhdeasioiden hoitaminen (Kirkkohallitus 2016, 8, 45–46; Porkka 2004, 12, 59–60). Isosen teh-tävät voivat kuitenkin vaihdella hieman seurakunnittain (Porkka 2004, 57–68). Isostoiminnassa keskeisiä teemoja ovat osallisuus, vapaaehtoisuus, jäsenyys ja nuorten hengellisyys (Kirkkohallitus 2016, 11; Kokkonen 2017, 10).

Isokset ovat tärkeä osa rippikoulua. Isokset auttavat useissa käytännön tehtävissä rippikoulussa ja useimmissa seurakunnissa he ovat mukana myös suunnitte-lussa. Lisäksi isokset ovat tärkeitä rippikoululaisten kannalta. He toimivat rippikou-lulaisille esimerkkeinä siitä, millaisia nuoret kristityt voivat olla. Tästä syystä onkin

tärkeää, että isostiimissä on monenlaisia isosia: toiset voivat olla aktiivisia ja toiset hiljaisia, toiset taas kokeneita ja toiset ensikertalaisia, toiset vahvasti hengellisiä ja toiset eivät. Näin rippikoululaisille voidaan konkreettisesti näyttää, että kristityt ovat erilaisia ja jokainen on arvokas ihme omana itsenään. (Kirkkohallitus 2016, 11–16, 51.) Työntekijän tehtävänä on tukea, mahdollistaa ja rohkaista nuoria isosia (Kirkkohallitus 2016, 21, 31, 51–55; Kokkonen 2017, 10).

Usein rippikouluissa saattaa olla mukana myös aikuisia seurakuntalaisia vapaaehtoisina. Tällainen voi olla esimerkiksi apuohjaaja, joka useimmiten on hieman isosta vanhempi, noin 18-20-vuotias nuori, jolla on aiempaa kokemusta isosena toimimisesta. (Kirkkohallitus 2016, 59; Kirkkohallitus 2017, 54; Porkka 2004, 108–109.) Apuohjaaja toimii isostiimin johtohahmona, auttaa ja tukee heitä isosen tehtävissä sekä toimii tarpeen tullen isosten sielunhoitajana. Nimensä mukaisesti apuohjaaja on myös apuna ohjaajille ja näin ollen osa myös ohjaajatiimiä. (Porkka 2004, 108–109.)

2.4.1 Ryhmänohjaaminen

Yksi isosen tehtävistä rippikoulussa on ohjata ryhmiä. Näitä voivat olla paitsi oman pienryhmän ohjaaminen, myös esimerkiksi leikkien ohjaaminen iltaohjelmissa. (Kirkkohallitus 2016, 45–46, 55–56.) Ryhmänohjaaja on eräänlainen ryhmän johtaja, joka ohjeistaa ryhmän toimintaa. On myös hyvä, jos ryhmänohjaajalla on taito huomata, milloin työskentely ei toimi ryhmän kohdalla ja voi tarpeen tullen muokata työskentelyä ryhmän tarpeisiin sopivammaksi. (Leskinen 2009, 17–18.)

Ryhmänohjaaja on ryhmää varten. Kun ryhmäläinen tarvitsee apua tai hänellä on jotain kysyttävää, ryhmänohjaaja auttaa, neuvoa ja vastaa kysymyksiin. Ryhmänohjaaja antaa palautetta ja kannustaa jokaista ryhmäläistä tasapuolisesti sekä kehottaa ryhmää tekemään yhdessä ja käyttämään taitojaan rohkeasti. Hänen tehtävänsä kuuluu myös ylläpitää työrauhaa ja puuttua mahdollisiin ryhmän jäsenten välisiin erimielisyyksiin. (Leskinen 2009, 18.) Rippikoulussa ryhmänohjaajan eli isosen ei kuitenkaan tarvitse osata kaikkea yksin, vaan saa tarvittaessa

tukea ohjaajalta ja apuohjaajalta (Kirkkohallitus 2016, 30, 51–56; Porkka 2004, 108–109).

Pienryhmänohjaamisen lisäksi perinteisenä isosten tehtävänä rippileireillä ovat olleet myös iltaohjelmat. Iltaohjelma koostuu usein yhdessä laulamisesta, leikkimisestä ja kisaamisesta sekä isosten sketseistä. Vastapainoksi päivällä tapahtuvalla opetukselle iltaohjelman tarkoitus on olla rentouttavaa hauskanpitoa. Isosten tärkeänä tehtävänä on tiiminä luoda sellainen iltaohjelma, jossa jokainen rippikoululainen viihtyy. Kaikilla ei ole samanlainen huumorintaju ja se, mikä on toisesta hauskaa, voi toiselle aiheuttaa epämukavan, jopa turvattoman ja ahdistuneen olon. Lisäksi isosten tehtäviin kuuluu viettää aikaa rippikoululaisten kanssa. Toiset rippikoululaiset kaipaavat seuraa peleihin, toiset taas haluavat jutella. Jokaiselle nuorelle on tärkeää, että hänet kohdataan ja hänestä ollaan kiinnostuneita. (Kirkkohallitus 2016, 57–58.)

2.4.2 Työskentely isostiimissä

Isostiimiin on hyvä saada erilaisia nuoria, joilla on erilaisia vahvuuksia. Tämä kertoo rippikoululaisille siitä, että kristityn ei tarvitse olla tietynlainen, vaan kaikki ovat erilaisia. Erilaisten luonteenpiirteiden ja vahvuuksien lisäksi on hyvä, että isostiimissä on sekä kokeneita isosia että uusia, kokemattomia isosia. Kokeneet isokset ovat tukena ja oppaina uusille isosille. Nuoret, sekä rippikoululaiset että isokset, saavat nähdä ja kokea, että seurakunnan toiminnassa on tilaa myös keskeneräisyydelle, kun rippikouluun otetaan myös kokemattomampia isosia. (Kirkkohallitus 2016, 16–18, 55.) Ennen kaikkea on tärkeää, että isosten keskinäinen dynamiikka toimii. Rippikoululeirille lähtevien isosten ei tarvitse olla parhaita ystäviä keskenään tai edes tuntea toisiaan etukäteen, kunhan heillä kaikilla on kyky työskennellä tiimissä. (Porkka 2004, 46–47.)

Tiimissä työskentely vaatii erityisesti isosilta, mutta myös apuohjaajalta ja ohjaajalta vahvaa luottamusta ja turvallista ilmapiiriä. Jokaisella isosella tulee olla oikeus saada apua ja tukea, niin toisiltaan kuin myös ohjaajilta ja apuohjaajalta. Tärkeää on myös se, että isokset ja ohjaajat voivat antaa palautetta puolin ja toisin.

Positiivinen palaute tekee hyvää isosena toimivan nuoren itsetunnolle ja rakentava palaute auttaa häntä kehittymään isosena. (Kirkkohallitus 2016, 55.)

2.5 Erilaiset oppijat rippikoulussa

Lähes jokaisessa rippikouluryhmässä on nuoria, jotka oppivat eri tavalla ja tarvitsevat ehkä enemmän huomiota. Se, että heidät otetaan huomioon opetuksessa olemalla kärsivällisempiä ja selkeämpiä, ei ole millään muotoa pois heiltä, joilla ei ole diagnosoitu minkäänlaista oppimisvaikeutta. (Broman, Mattsson & Öjermo 2006, 7–11; Kirkkohallitus 2017, 24.) Tästä syystä pyrin tekemään myös Raamismateriaalipaketista sisältöineen, harjoitteineen ja ohjeineen mahdollisimman selkeitä. Tämän pitäisi helpottaa paitsi rippikoululaisia, myös isosta, jolloin raamatututöskentelyn ohjaaminen helpottuu.

Jos ihminen kokee usein tulevansa väärinymmärretyksi, tämä voi helposti johtaa turhautumiseen ja mahdollisesti myös itsetunnon romahtamiseen. Tästä syystä on tärkeää olla kärsivällinen ja joustava, sillä se tukee ja vahvistaa ihmisen itsetuntoa. Tärkeää ovat myös selkeät, lyhyet, yksinkertaiset ohjeet, jotka auttavat ymmärretyksi tulemisessa ja auttavat onnistumisen kokemusten luomisessa. Lisäksi selkeä rakenne ja säännöllisyys antavat mahdollisuuden etukäteen valmistautumiseen. (Broman ym. 2006, 17.) Tällainen toimintatapa ei ole pois niiltä, joilla ei ole oppimisen vaikeuksia, vaan parhaassa tapauksessa jopa auttaa myös heitä (Broman ym. 2006, 8–10, 36–39; Kirkkohallitus 2017, 24). Tulee kuitenkin muistaa, että jokainen on yksilö, eikä jokainen reagoi samalla tavalla samassa tilanteessa (Broman ym. 2006, 16).

On tärkeää luoda oppimiselle sellainen ympäristö, jossa ne, jotka tarvitsevat enemmän apua tai tukea, saavat mahdollisuuden onnistumisen kokemuksille (Broman ym. 2006, 38). Lähimmäisenrakkauteen perustuen kirkon tehtävänä on kertoa, että jokainen on ainutlaatuinen ja rakastettu omana itsenään. Erilaisuus ei ole kirkon tai Jumalan silmissä huono asia, vaan rikkaus. (Broman ym. 2006, 53.)

3 RAAMATTU RIPPIKOULUSSA

Raamattu on hyvin olennainen osa kristinuskkoa. Se on kristittyjen pyhä kirja, jonka ihmiset ovat Jumalan inspiroimina kirjoittaneet yli tuhannen vuoden ajanjakson aikana. Kuitenkin Raamatun uusimmatkin kirjoitukset ovat peräisin toiselta vuosisadalta, eli lähes kahden tuhannen vuoden takaa. Raamatun kertomukset sijoittuvat siis paitsi ajallisesti, myös maantieteellisesti sellaiseen kulttuuriin, joka eroaa merkittäväällä tavalla 2020-luvun Suomesta. Moni sellainen asia, joka Raamatun henkilöille on hyvinkin arkista, on täysin vieras sellaiselle, joka ei ole perehtynyt Raamattuun tai sen ajan kulttuuriin. (Kuula ym. 2003, 11–12, 148–149.) Jo monet sanat, jotka ovat tuolloin olleet jokapäiväisessä käytössä, ovat nykypäivänä omituisia, ja tästäkin syystä hyväkin Raamatun kertomus voi jäädä etäiseksi. Osittain tästä syystä Raamattua käännetään jatkuvasti uudestaan, ja vuonna 2020 julkaistiinkin uusi suomenkielinen käänös Uudesta Testamentista. Yleisesti kirkoissa on kuitenkin edelleen käytössä edellinen käänös Raamatusta, vuodelta 1992. (Haikala 2020.) Kirkon toiminnassa Raamattua käytetään paljon ja rippikoulun tavoitteisiin kuuluukin Raamattuun tutustuminen (Kirkkohallitus 2017, 36–37).

3.1 Raamatun käyttäminen rippikoulussa

Raamattua käytetään rippikoulussa useita kertoja päivässä, jotta Raamattu sekä sen käyttäminen ja tulkitseminen tulisi tutuksi. Rippikouluryhmässä ennakkotieto Raamatusta voi olla hyvin eri tasoista rippikoululaisten kesken. Työntekijän haasteena usein onkin sopivan tason löytäminen, jotta kaikki voisivat oppia jotakin uutta. (Kirkkohallitus 2017, 36–37.)

Rippikoulun työntekijän on tärkeää tuntea Raamattua enemmän kuin pääpiirteissään. Ei tarvitse hallita kaikkia teologisia kysymyksiä, mutta on hyvä perehtyä siihen, miten mitäkin Raamatun tekstejä kannattaa tulkita: mitkä Raamatun teksteistä kannattaa tulkita suoraan sanasta sanaan, millä teksteillä on symbolista arvoa, ja mitkä teksteistä ovat lähinnä vain aikansa ja kulttuurinsa tuote. Se on

myös oikeutettua nuoria kohtaan, että heidän pohtiessaan jotakin raamatunkoh-
taa, työntekijä pystyy vastaamaan heidän kysymyksiinsä tai ainakin pohtimaan
kysymyksiä heidän kanssaan. (Köykkä 2005, 55–57.)

Rippikoulunuorella voi helposti olla negatiivinen ennakoasenne Raamattua koh-
taan jo vain siitä syystä, että se on etäinen ja vieras. Tästä syystä Raamattuun
tutustuminen olisi hyvä tehdä siten, että se olisi mahdollisimman lähellä nuorten
omaa elämää ja kiinnostuksen kohteita. Tällöin nuorten asenne Raamattua koh-
taan voisi olla positiivisempi ja sitä kautta nuori voisi kiinnostua Raamatusta ja
kristinuskosta enemmän. (Kirkkohallitus 2017, 36–37.)

3.2 Raamattutyöskentely

Mitä enemmän Raamattua lukee ja opiskelee, sitä paremmin ja helpommin sitä
oppii ymmärtämään (Kuula ym. 2003, 11–12). Vaikka Raamattua voi tutkia tie-
teelliseltä kannalta, kirkon ja rippikoulun lähtökohdat Raamatun suhteen ovat en-
nen kaikkea hengellisyydessä (Köykkä 2005, 57–58). Isoskoulutus ja kirkon nuo-
risotyö onkin hyvä väylä syventyä Raamattuun, sekä pohtia omaa hengellisyyt-
tään (Kirkkohallitus 2016, 6–7). Olennaista rippikoulussa Raamatun parissa työ-
skentelylle on se, että nuori löytää Raamatusta paitsi hengellisen ulottuvuuden,
nuori myös oppii löytämään Raamatusta kiinnekohtia omaan elämäänsä (Köykkä
2005, 57–58).

Kuten minkä tahansa asian oppiminen, myös Raamattuun tutustuminen ja sen
opiskeleminen on hyvä tehdä nuorille mielekkäillä tavoilla sekä käsitellen aiheita,
jotka ovat nuorille tärkeitä ja lähellä heidän elämäänsä (Kirkkohallitus 2017, 36–
37). Ryhmässä keskustelun tukena ovat raamattutyöskentelyt, eli Raamikset,
jotka pitävät sisällään toiminnallisia ja luovia tapoja tutustua Raamattuun ja sen
kertomuksiin tapahtumineen, henkilöineen ja vertauskuvineen. Tavoitteena on,
että raamattutyöskentelyjen myötä nuori oppisi uutta myös itsestään sekä yhdis-
tämään Raamatun sanaa omaan elämäänsä, niin arkisella kuin hengelliselläkin
tasolla (Kirkkohallitus 2017, 37).

4 MONIPUOLINEN PEDAGOGIIKKA RIPPIKOULUSSA

Oppiminen ei lähde hienoista ja uusista työvälineistä, vaan oppimisprosessin muutoksesta. Jotta oppiminen saataisiin paremmaksi, tulee selvittää, millaista parannusta oppimisprosessiin halutaan ja sen myötä selvitetään, minkälaiset työvälineet ja menetelmät tekevät tämän parannuksen mahdolliseksi. Uudet työvälineet voivat mahdollistaa uusia oppimismenetelmiä ja sitä kautta muuttaa oppimistuloksia. (Kalliala & Toikkanen 2012, 7.)

4.1 Luovat ja toiminnalliset menetelmät osana oppimista

Yhteisöllinen opetus tai oppiminen, englanniksi collaborative learning, tarkoittaa eräänlaista ryhmätyöskentelyn muotoa. Siinä jokainen ryhmässä on vastuussa oppimisesta. Käytettävät työskentelytavat valitaan yhdessä ja toiminta tapahtuu yhteistyössä. Tärkeää yhteisöllisessä oppimisessä on, että ryhmän vuorovaikutus on avointa ja ryhmä jakaa vastuuta mahdollisimman tasapuolisesti kaikkien kesken. Kun jokainen tuo ryhmään omat vahvuutensa, tietonsa ja mielipiteensä, koko ryhmä oppii enemmän, kuin jos he opiskelisivat saman asian itsenäisesti. (Kalliala & Toikkanen 2012, 13.)

Rippikoulussa tärkeää on pohtia kristinuskon keskeisimpiä sisältöjä ja vahvistaa omaa uskoa, joten tavoitteena ei ole pelkkä akateeminen osaaminen ja ulkoa oppiminen. Usein asioiden pelkkä ulkoa opettelu jää vain pinnalliseksi ja unohtuu pian. Tärkeämpää on arvojen ja laajempien kokonaisuuksien ymmärtäminen, sekä opittujen asioiden liittäminen omaan arkeen. Tässä monipuolinen toiminnallisten menetelmien käyttö toimii hyvänä apuna. (Kirkkohallitus 2017, 44; Norrena 2016, 13.) Tämän lisäksi kaikissa ryhmissä on aina erilaisia oppijoita: toiset oppivat parhaiten lukemalla, toiset keskustellen ja joku taas puuhastelemalla jotakin. Tästäkin syystä tarvitaan useita erilaisia työskentelymenetelmiä, jotta jokainen kokisi edes jonkin työskentelymenetelmän itselleen sopivaksi. (Leskinen, Jaakkola & Norrena 2016a, 30.) Ryhmässä työskentely auttaa nuoria oppimaan ja oivaltamaan asioita myös henkilökohtaisella tasolla (Kirkkohallitus 2017, 25).

4.2 Keskustelu

Koska rippikoulussa oppiminen tapahtuu myös sosiaalisella tasolla, jakaen tietoja ja taitoja, on ryhmän dialogisuus tärkeässä roolissa oppimisen kannalta. Keskustelemalla ja kuuntelemalla toisten ajatuksia ja mielipiteitä tuetaan myös omaa ajattelua. Keskustelumenetelmän avulla on tavoitteena tuottaa aiheesta lisää kysymyksiä ja sitä kautta syventää pohdintaa. Kun ryhmä ymmärtää toisiaan ja heidän sanomaansa, he tukevat toistensa oppimista. On oleellista paitsi yksilön, myös ryhmän kannalta, että jokaisen ääntä kuullaan ja jokaisen mielipide otetaan huomioon. Yhdessä pohtimalla oppijoilla on mahdollisuus oppia aivan eri tavalla, kuin itsekseen hiljaa mietiskellen. Keskustelumenetelmät myös edistävät oppijoiden osaamista yhteisölliseen keskusteluun ja antaa valmiuksia tehdä päätöksiä yhdessä toisten kanssa. (Kauppinen 2016, 117.)

Keskustelun ja dialogisuuden tavoitteena on saavuttaa yhteinen ymmärrys. Kuukaan ei omista totuutta yksin, vaan ryhmä keskustelemalla pyrkii totuuden saavuttamiseen. Jokaisen ajatukset ja mielipiteet voivat olla eriäviä toisistaan, ja keskustelun avulla luodaan yhteisymmärrystä ja toisten ajatusten kautta koetaan uusia oivalluksia. (Kirkkohallitus 2017, 25.)

4.3 Toiminnalliset menetelmät

Toiminnallinen oppiminen pohjautuu transformatiiviseen, eli uudistavaan ja kokemukselliseen oppimiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että oppiminen syntyy toiminnasta ja sen myötä saaduista kokemuksista. (Öystilä 2019, 143.) Toiminnalliseen oppimiseen kuuluu aktiivinen toiminta ja ajattelu oppimisprosessin aikana. Prosessin myötä oppija saa uusia kokemuksia, elämyksiä ja oivalluksia. Toiminnallisessa oppimisessa voidaan tehdä esimerkiksi erilaisia tutkimustehtäviä, ryhmä- tai projektitehtäviä, käyttää draaman keinoja, tai tehdä erilaisia taiteellisia teoksia tai esityksiä. Toiminnallisten oppimismenetelmien avulla pyritään edistämään oppijan toimintaa, aktiivisuutta, osallistumista, kokemuksellisuutta, ilmaisukykyä ja

vuorovaikutustaitoja. Oppija pääsee käyttämään useita eri aisteja, ja sovelta-
maan aiempaa tietoa ja taitoa. Tämä tekee oppijan oppimisesta kokonaisvaltai-
sempaa. Tavoitteena ovat oppimisen ilo, oppimismotivaation kasvattaminen sekä
onnistumisen tunteen kokeminen. Erityisesti onnistumisen tunne kasvattaa nuor-
ren itsetuntoa. (Leskinen, Jaakkola & Norrena 2016b, 14.)

Toiminnallisessa oppimisprosessissa ollaan aktiivisessa vuorovaikutuksessa
muiden oppijoiden ja opettavan henkilön kanssa. Näin ollen päästään siis harjoit-
telemaan myös vuorovaikutustaitoja. Vuorovaikutustaitojen hallitseminen auttaa
erilaisuuden ymmärtämisessä ja ihmistuntemuksessa sekä edistää taitoja sosi-
aalisisissa tilanteissa toimimiseen. (Leskinen ym. 2016b, 14.)

4.4 Luovat menetelmät

Jokainen ihminen on jollakin tapaa luova, mutta kaikki hyödyntävät luovuuttaan
eri tavoin. Joku voi olla luova visuaalisesti ja piirtää hyvin, joku osaa säveltää ja
joku taas kirjoittaa. Luovuus voi näkyä myös ongelmien ratkaisutaitona ja joustaa-
vuutena haasteiden edessä. (Penttilä & Norrena 2016a, 14; Huhtinen-Hildén &
Karjalainen 2019, 11.) Luovien menetelmien hyödyntäminen kehittääkin ongel-
manratkaisutaitoa (Penttilä & Norrena 2016a, 14). Kun ryhmän jäsenet ovat eri
tavoilla luovia, voivat he luoda yhdessä aivan erilaisen ja laajemman kokonaisu-
den kuin mitä yksilönä olisivat tuottaneet (Penttilä & Norrena 2016b, 127). Taide
ja luovuus myös vahvistavat kokemusta yhteisöllisyydestä ja osallisuudesta sekä
lisäävät ryhmän hyvinvointia (Huhtinen-Hildén & Karjalainen 2019, 12–14).

Luovissa, taidelähtöisissä menetelmissä tärkeää on osallisuuden kokemus ja se,
että jokainen voi hyödyntää omia kykyjään (Huhtinen-Hildén & Karjalainen 2019,
15–16). Totta on myös se, että joitakin ihmisiä saattavat jopa ahdistaa tehtävät,
joissa tulisi olla luova (Penttilä & Norrena 2016a, 14; Iivanainen 2019, 58.), ja
tärkeää onkin turvallisen ilmapiirin luominen, sekä osallistujien kannustaminen,
innostaminen ja motivoiminen tekemiseen (Iivanainen 2019, 58, 96–97). Oppi-
mistilanteita on myös hyvä osata rajata ja asettaa selkeät raamit. Mikä on olen-
naista opittavan asian kannalta, edistääkö tällainen luova tehtävä tämän asian

oppimista? (Penttilä & Norrena 2016a, 14.) Tärkeää on kuitenkin antaa mahdollisuus luovuuteen, jolloin jokainen pääsee hyödyntämään omia kykyjään tai löytämään oman luovuutensa (Penttilä & Norrena 2016a, 14; Huhtinen-Hildén 2019, 15–16). Luovien menetelmien avulla löytää uusia näkökulmia, joka auttaa ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä (Penttilä & Norrena 2016a, 14).

Luovien menetelmien käytön keskiössä ovat paitsi itse prosessi, myös sen herättämät ajatukset ja tunteet. Koulujen kuvataideopetuksessa on usein tavoitteena esimerkiksi väriopin ja sommittelun oppiminen, ja tämä pohjautuu opetussuunnitelmaan. Se ei tarkoita, etteikö koulun opetuksessa luodulla taiteella olisi itseisarvoa tai etteikö koulun opetuksesta voisi saada voimaannuttavia kokemuksia. Prosessin lopputuloksena saadaan aikaan myös jokin tuotos, kuten maalaus, valokuva, tarina tai sävellys. Taide on tärkeää itsessään, ja sitä luodessaan taiteilijalla on ollut oma tavoitteensa, joka ei ole riippuvainen vastaanottajan tulkinnasta. (Iivanainen 2019, 58–59.) Luovat menetelmät voivat olla toki yksi vuorovaikutuksen keino, mutta taiteella ei aina tarvitse olla ketään muuta vastaanottajaa, kuin tekijä itse. Luovista menetelmistä voi olla apua itsetuntemuksen vahvistamisessa, identiteetin tarkastelussa ja ajatusten selventämisessä. (Karjalainen 2019, 101–102.)

4.5 Draamamenetelmät

Peleissä ja leikeissä kilpaillaan, jolloin jonkun kokiessa onnistumisen tunteita toisen kokee epäonnistuneensa. Draamassa sen sijaan tärkeää on paitsi toisen rooliin asettuminen, kehon ja mielikuvituksen käyttö, myös yhteistyö ja yhdessä tekeminen, jolloin ei ole voittajia tai häviäjiä. Erilaiset draamaharjoitteet kehittävät siis sosiaalisia taitoja, vuorovaikutustaitoja sekä itsetuntemusta. Näiden lisäksi draaman menetelmät tukevat luovuutta. (Kotka 2016, 16; Öystilä 2019, 141–143.)

Draamatyöskentelyssä yleisö ei aina ole välttämätön, vaan kaikki voivat osallistua omalla tavallaan. Myöskään tuotoksia ei arvostella, eikä mielipiteitä arvoteta. Tärkeämpää on se, että rohkaistuu osallistumaan. On myös tärkeää huomioida

se, että draamatyöskentelyssä naurettaisiin yhdessä, eikä kenellekään yksittäiselle ihmiselle tai tämän suoritukselle. (Kotka 2016, 16.) Draamatyöskentelyssä korostuu myös dialogisuuden merkitys: Öystilä (2019, 143.) esittelee muun muassa filosofi Martin Buberin (1878-1965) ajatuksia siitä, kuinka kehittämistyössä, kuten draamatyöskentelyssä, ei ole objektia ja subjektia, vaan jokainen osallistuja on aktiivinen toimija. Osallistujien välillä tapahtuva vuorovaikutus vahvistaa osallistujien oman identiteetin muotoutumista ja kehittää luovuutta (Öystilä 2019, 143).

4.6 Sosiaalinen media

Sosiaalinen media tarkoittaa verkon välityksellä tapahtuvaa julkista keskustelua, tiedonrakentamista ja jakamista. Sosiaalinen media tarjoaa monia erilaisia mahdollisuuksia oppia, mutta sosiaalisen median palveluiden soveltaminen opetuksessa vaatii sen, että opiskelija haluaa oppia ja opettavalla henkilöllä on kyky ohjata oppimaan. (Kalliala & Toikkanen 2012, 7.) Nykypäivän nuoret ovat tottuneita sosiaalisen median eli somen käyttäjiä, sillä se on heille paitsi luontainen keino pitää yhteyttä ystäviin, myös ihan vain tapa (Ebrand Group Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut 2019).

Ebrand Group Oy ja Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut tekivät kyselyn Suomessa asuville 13-29-vuotiaille nuorille suosituimmista some-kanavista. Kyselyyn sai vastata vuoden 2019 tammi-maaliskuun aikana ja kyselyyn vastasi yli 6200 nuorta eri puolelta Suomea. Kyselyn mukaan vuonna 2019 suomalaisnuorten suosituimmat some-kanavat olivat WhatsApp, YouTube, Instagram, Snapchat ja Spotify. Kyselyyn vastanneista näiden kaikkien palveluiden käyttäjäprosentti oli yli 70 prosenttia: WhatsAppia käyttää kyselyyn vastanneista 89 prosenttia ja Spotifya 72 prosenttia. YouTube, Instagram ja Snapchat osuivat tähän väliin. Muita kyselyyn vastanneiden nuorten käytössä olleita some-kanavia olivat Facebook, Facebook Messenger, Pinterest, Steam ja Discord. Käyttäjäprosentti näiden palveluiden välillä oli hajanaista ja melko vähäistä, prosenttiluvun osuessa 23-57 prosentin välille. (Ebrand Group Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut 2019.)

Yksi suosituksi sosiaalisen median kanavaksi on noussut myös TikTok. Tammi-kuussa 2020 Dagmar julkaisi ennusteen sosiaalisen median trendeistä vuodelle 2020 (Tastula 2020). Tastulan artikkeli kertoo, että kun TikTok julkaistiin Kiinan ulkopuolisille markkinoille vuonna 2017, niin jo lokakuussa 2019 sovellus oli saavuttanut 800 miljoonaa kuukausittaista käyttäjää. Kansainvälisellä tasolla TikTokiin käyttäjistä 16-24-vuotiaita on 41 prosenttia. (Tastula 2020.) Tästä voinee huomata sosiaalisen median trendien muuttuvan kovalla vauhdilla: vuoden 2019 alussa TikTokia ei mainittu Ebrand Group Oyn ja Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden (2019.) tutkimuksessa, mutta vuoden 2019 lopussa se on todennäköisesti ollut myös suomalaisnuorten suosiossa.

Erilaiset meemit ovat myös suuressa suosiossa. Urbaanisanakirja määrittelee sanan meemi Internet-ilmiöksi, joka leviää internetin välityksellä ja saattaa saavuttaa suurenkin suosion verkossa. Ilmiöiden suosio voi vaihdella muutamista päivistä jopa vuosiin ja ennakkoon on hyvin hankala tietää, millainen ilmiö nousee Internet-kansan suosioon. (Urbaanisanakirja. Word. Meemi.) Meemeinä pidetään usein kuvia, joihin on lisätty hauska teksti, mutta meemejä ovat myös videot ja kappaleet. Näistä esimerkkejä ovat muun muassa Daruden kappale Sandstorm, japanilaisen DJ Piko-Taron PPAP eli Pen-Pineapple-Apple-Pen kappale videoineen sekä Rick Astleyn kappale Never gonna give you up videoineen. (Stammeier 2017; Urbaanisanakirja. Word. Meemi.)

Sosiaalinen media on nopealla tahdilla muuttuva ilmiö. Se, mikä on uutta ja trendikästä tänään, ei ole sitä välttämättä enää ensi kuussa, jos edes ensi viikolla. Tästä kertoo muun muassa meemien suosion vaihtelevuus ja TikTok-sovelluksen nopeasti saama suosio. (Stammeier 2017; Tastula 2020.) Tiedostan sen, että jos Raamis-materiaalissa käytetään kovin paljon sosiaalista mediaa, jää materiaali hyvin pian vanhentuneeksi. Tästä syystä pyrin siihen, että sosiaalinen media kanavineen ja ilmiöineen ei ole edellytys minkään Raamis-aihekokonaisuuden käsitteilyyn, vaan enemmänkin nuoria huomioon ottava lisä.

5 TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyö on toteutettu kehittämistyönä yhdessä Järvenpään seurakunnan rippikoulu- ja nuorisotyön kanssa. Kehittämistyön tarkoituksena oli luoda Raamis- materiaali, jota voitaisiin käyttää seurakunnan jokaisessa rippikoulussa. Mahdol- lisuuksien mukaan isostoimintaan osallistuvat nuoret voisivat tutustua materiaa- liin jo ennen rippikoulussa työskentelyä. Materiaalin tulisi käsitellä rippikoulun kannalta tärkeitä aiheita luovien ja toiminnallisten menetelmien kautta, tukien pienryhmissä keskustelua. Materiaalin tavoitteena on innostaa nuoria Raamatun lukemiseen ja tutkimiseen. Tämän myötä he mahdollisesti voisivat löytää Raa- matun lukemisesta oman tapansa toteuttaa hengellisyyttään ja löytää vastauksia omiin elämänkysymyksiinsä.

Järvenpään seurakunta on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakunta, joka sijoittuu Järvenpään kaupunkiin (Järvenpään seurakunta). Vuonna 2019 Jär- venpään kaupungissa asui 43711 ihmistä, joista Järvenpään seurakuntaan kuului 28412. Näin ollen vuonna 2019 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä oli 65 prosenttia järvenpääläisistä. (Järvenpään seurakunta 2020, 89.)

5.1 Järvenpään seurakunnan rippikoulutyö

Vuoden 2019 loppuun mennessä Järvenpäässä asui 522 15-vuotiasta, joista Jär- venpään seurakunnan jäseniä oli 451, eli 86,4 prosenttia. Koko tästä 15-vuotiai- den ikäluokasta rippikoulun kävi 84,1 prosenttia. Tämän ikäluokan rippikoulun käyneistä 97,34 prosenttia oli seurakunnan jäseniä. (Järvenpään seurakunta 2020, 32.) Järvenpään seurakunnassa rippikoulun käyneiden nuorten prosentti- luku oli siis hieman korkeampi, kuin valtakunnallisella tasolla: vuonna 2019 koko 15-vuotiaiden ikäluokasta rippikoulun kävi 77 prosenttia ja kirkkoon kuuluvista 92 prosenttia (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2021). Järvenpään seurakunta järjestää vuosittain noin 17 rippikouluryhmää, joista suurin osa on leirimuotoisia. Joinakin vuosina yhdestä kahteen rippikouluryhmää toteutetaan yhteistyössä

Keravan ja Tuusulan seurakuntien kanssa. (Järvenpään seurakunta. Rippikoulu. Rippikoulut 2021.)

Järvenpään seurakunnan rippikouluissa työskentelee nuorisotiimin lisäksi myös muitakin työntekijöitä. Näihin lukeutuu muun muassa pappeja, diakoniatyöntekijöitä, kanttoreita ja perhetyönohjaajia. Lisäksi joka vuosi palkataan muutama kausi- ja kesätyöntekijä. Useimmat heistä ovat sellaisia, jotka ovat itse olleet mukana Järvenpään seurakunnan nuortentoiminnassa. Lähtökohtaisesti kaikki kausityöntekijät ovat kirkonalan opiskelijoita tai ammattilaisia, kuten teologeja tai kirkon nuorisotyönohjaajia. Työntekijöiden lisäksi rippikouluissa on myös vapaaehtoisia isosia ja apuohjaajia. Vuonna 2019 Järvenpään seurakunnan rippikouluissa oli yhteensä noin 150 isosta ja apuohjaajaa (Järvenpään seurakunta 2020, 32).

5.2 Järvenpään seurakunnan nuorisotyö

Järvenpään seurakunnan nuorisotyöstä vastaa pääasiassa seurakunnan nuorisotiimi. Tähän nuorisotiimiin kuuluu kaksi pappia, kolme nuorisotyönohjaajaa, sekä kolme varhaisnuorisotyönohjaajaa, jotka vastaavat pääosin kouluikäisten parissa tehtävästä työstä. Heidän lisäksi Ina-koulutuksessa, eli paikallisessa isoskoulutuksessa, on apuohjaajan roolissa useita nuoria, jotka auttavat tulevien isosten kouluttamisessa. Nämä isoskoulutuksen apuohjaajat ovat käyneet koko nelivuotisen isoskoulutuksen ja heillä on itsellään kokemusta isosena toimimisesta leireillä.

Nuorisotyö Järvenpään seurakunnassa toimii pääosin isoskoulutuksen ympärillä. Isoskoulutusta on vuosittain viisi ryhmää: ensimmäinen vuosikurssi on jaettu kahteen ryhmään ja toinen, kolmas ja neljäs vuosikurssi ovat kaikki omina ryhminään. (Järvenpään seurakunta. Tule mukaan. Nuorille. Isoskoulutus (Lnak).) Tämän lisäksi keskiviikkoisin toimii kaksi ryhmää, jotka eivät liity isoskoulutukseen. Toinen on Sää Club, jossa nuoret ja nuoret aikuiset pääsevät pelaamaan salibandyä. Toinen ryhmä on Ukulelettiimi, joka sopii niille, jotka haluavat oppia

soittamaan ja säestämään ukulelella. (Järvenpään seurakunta. Tule mukaan. Nuorille.)

Säännöllisesti kokoontuvien ryhmien lisäksi Järvenpään kirkossa järjestetään Betonimessu joka kuun ensimmäinen tiistai. Vaikka tämä arki-illan messu tapahtuu nuorisolähtöisesti, ovat kaikenikäiset tervetulleita osallistumaan. (Järvenpään seurakunta. Tule mukaan. Jumalanpalvelukset ja uskonelämä. Betonimessu.) Joka perjantai taas on nuortenilta, jonne nuoret voivat tulla viettämään aikaa ja tapaamaan ystäviään. Lisäksi vuosittain järjestetään kolme nuortenleiriä. Sekä nuortenillat että nuortenleirit ovat avoimia kaikille, eivätkä ole sidonnaisia isoskoulutukseen. (Järvenpään seurakunta. Tule mukaan. Nuorille.) Covid-19 -pandemian aiheuttamien rajoitusten vuoksi kaikkea nuorten toimintaa on jouduttu pohtimaan uudelleen. Esimerkiksi nuortenillat on järjestetty usein Instagram-livenä tai Teams-kokouksen muodossa ja Betonimessuja on streamattu Järvenpään seurakunnan YouTube-kanavalle.

6 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI JA MENETELMÄT

Tässä luvussa kerron kehittämistyön etenemisestä. Kerron siitä, miten yhteistyöprosessi syntyi, mistä sain ideoita ja miten nuoret osallistuivat suunnitteluun. Kerron myös siitä, kuinka Raamis-materiaali pääsi koekäyttöön ja millaista palautetta siitä tuli. Tämän jälkeen kerron yhteistyökumppanin antamasta palautteesta tuotteesta, sekä tuotteen julkaisusta. Luvun lopussa on vielä kuvio, jonka tarkoitus on helpottaa prosessin hahmottamista.

6.1 Yhteistyöstä sopiminen

Syyskuun alussa 2018 otin yhteyttä Järvenpään seurakunnan nuorisotyöstä vastaavaan työntekijään, rippikoulupastori James Coxiin. Ehdotin, että tekisin heille opinnäytetyöni ja esitin muutaman idean aiheesta. Cox kutsui minut nuorisotiimin palaveriin syyskuun lopulle.

Palaverissa esittelin ideani ja keskustelussa kävi ilmi, että osa nuorisotyönohjaajista oli jo useamman vuoden miettinyt, että olisi hyvä, jos heillä olisi yksi yhtenäinen Raamis-materiaali. Sellainen, jota käytettäisiin kaikissa seurakunnan rippikouluissa ja johon voitaisiin tutustua isoskoulutuksessa, jotta materiaali tulisi tutuksi isosillekin jo ennen leirejä. Päädyimme ratkaisuun, että teen opinnäytetyönä Raamis-materiaalipaketin, joka ei sisältäisi pelkkiä keskustelukysymyksiä. Nuorisotiimi piti ajatuksesta, että Raamiksissa käytettäisiin enimmäkseen luovia ja toiminnallisia menetelmiä, koska se olisi nuorille mielekkäämpää kuin pelkkä keskusteleminen.

Varhaisnuorisotyönohjaajat esittivät toiveen, että materiaali olisi sovellettavissa myös varhaisnuorisotyössä, 7-14-vuotiaiden kanssa. Opinnäytetyön rajaamisen vuoksi Raamis-materiaali valmistettiin kuitenkin vain rippikoulutyötä varten ja isosten työvälineeksi, joten varhaisnuorisotyön näkökulma jäi pois. Yhteistyöstä sopimisen jälkeen aloitin tutustumisen kirjallisuuteen, josta olisi hyötyä opinnäytetyön raporttia varten.

6.2 Nuorisotiimin toiveita ja ideoita

Koska olen ollut pitkään mukana Järvenpään seurakunnan nuorten toiminnassa myös keikka- ja kausityöntekijänä, oli melko luontevaa aina silloin tällöin keskustella nuorisotiimin työntekijöiden kanssa myös Raamis-materiaalipaketista. Keskustelut olivat pääosin satunnaisia lyhyitä hetkiä muiden töiden lomassa. Tästä syystä näistä keskusteluista ei ole erillistä koostetta.

Keskustelimme muun muassa aiheista ja raamatunkohdista, joita he halusivat materiaalin pitävän sisällään. Raamatunkohdista maininnan arvoisia olivat esimerkiksi vuorisaarna, luomiskertomus ja Jeesuksen tunnetuimmat vertaukset, kuten kertomus Tuhlaajapojasta, sekä Laupias samarialainen. Aiheista yksi nuorisotyönohjaajista sanoi, että niiden olisi hyvä olla sellaisia, jotka ovat muutenkin lähellä nuorten elämää: elämänvalinnat, oikea ja väärä, ilmastonmuutokseen ja luonnonsuojeluun liittyvät kysymykset, identiteetti, tasa-arvoisuus sekä tulevaisuuden pelko ja toivo.

Työskentelymenetelmien suhteen yksi nuorisotyönohjaajista sanoi, että erilaiset menetelmät ja vaihtelevuus olisi hyväksi: keskustelua, pohdintaa, luovuutta, toimintaa, hiljentymistä ja hassuttelua. Nuorisotiimiltä tuli myös toive sisällyttää rukous jokaiseen Raamikseen, vaikka sitten valmiiksi kirjoitettuna. Tämän toiveen taustalla oli ajatus rukoilemisen tekemisestä nuorille entistä luontevammaksi tavaksi toteuttaa omaa hengellisyyttään (Kirkkohallitus 2017, 14). Yksi papeista esitti käytännön toiveen, että leiriä ajatellen olisi kätevää, jos menetelmiin tarvitsisi mahdollisimman vähän sellaisia välineitä, jotka pitäisi erikseen pakata.

Muita ajatuksia ja toiveita materiaalipaketin suhteen olivat selkeät ja nopeasti omaksuttavat ohjeet: sellaiset, että ohjaajan on helppo selittää ne isoselle, mutta isonen pystyisi myös itse ymmärtämään ohjeet sellaisessa tilanteessa, jossa isonen joutuukin käymään materiaalin läpi ennakkoon itsenäisesti. Toiveena oli myös apua luettavien raamatunkohtien tulkintaan ja vieraiden termien lyhyitä

selityksiä sekä vinkkejä isoselle ryhmänohjaamiseen. Lisäksi pyydettiin tilaa muistiinpanoille ja visuaalista kokonaisuutta.

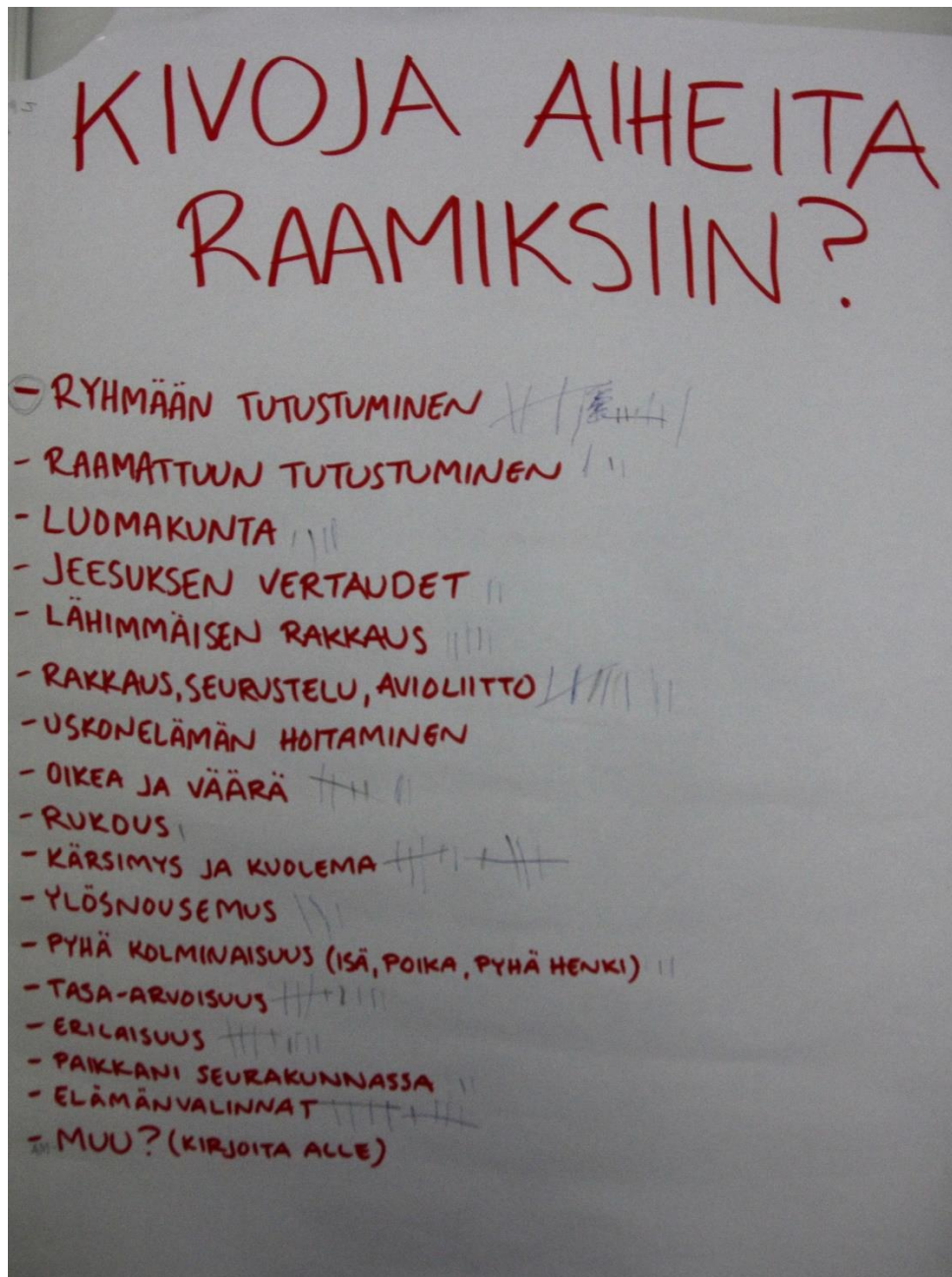
6.3 Nuorten osallistuminen suunnitteluun

Kesällä 2019 olin kesätöissä Järvenpään seurakunnalla ja suurin osa töistäni koostui nuorteniltojen suunnittelusta ja ohjaamisesta. Heinäkuun yhdessä nuortenillassa järjestin pienen työpajan nuorille, jossa he pääsivät vaikuttamaan tulevaan Raamis-materiaalipakettiin. Paikalla oli noin 15 nuorta, joista kaikki olivat olleet mukana isoskoulutuksessa ja suurin osa myös isosena rippikoulussa.

Työpaja koostui toiminnallisesta työskentelystä, jossa nuoret pääsivät äänestämään omia suosikkejaan ja kirjoittamaan omia ajatuksiaan sekä yhteisestä keskustelusta. Olin pohtinut valmiiksi neljä kysymystä, joihin nuoret pääsisivät vastaamaan. Kirjoitin neljälle suurelle paperille eri kysymyksen ja sijoitin paperit eri puolille nuortentilaa. Kävin kaikki kysymykset läpi ääneen, kertoen nuorille, mitä milläkin kysymyksellä tarkoitetaan. Nuoret saivat käydä kirjoittamassa omia ajatuksiaan jokaiselle paperille. Tällä tavoin nuorilla oli mahdollisuus vastata suhteellisen anonyymisti, jolloin olisi ainoastaan nuorten itsensä valittavissa, kerrooko toisille omista vastauksistaan tai yrittääkö tulkita tutun ihmisen käsialaa. Lopuksi kävimme vielä kysymykset vastauksineen läpi yhdessä ja kaikki saivat halutessaan vielä ääneen kommentoida vastauksia, jos he kokivat, että niitä piti tarkentaa tai niihin piti vielä lisätä jotakin. Kovin paljon loppukeskustelussa ei lisättäviä kommentteja tullut, mutta mahdollisuus siihen annettiin.

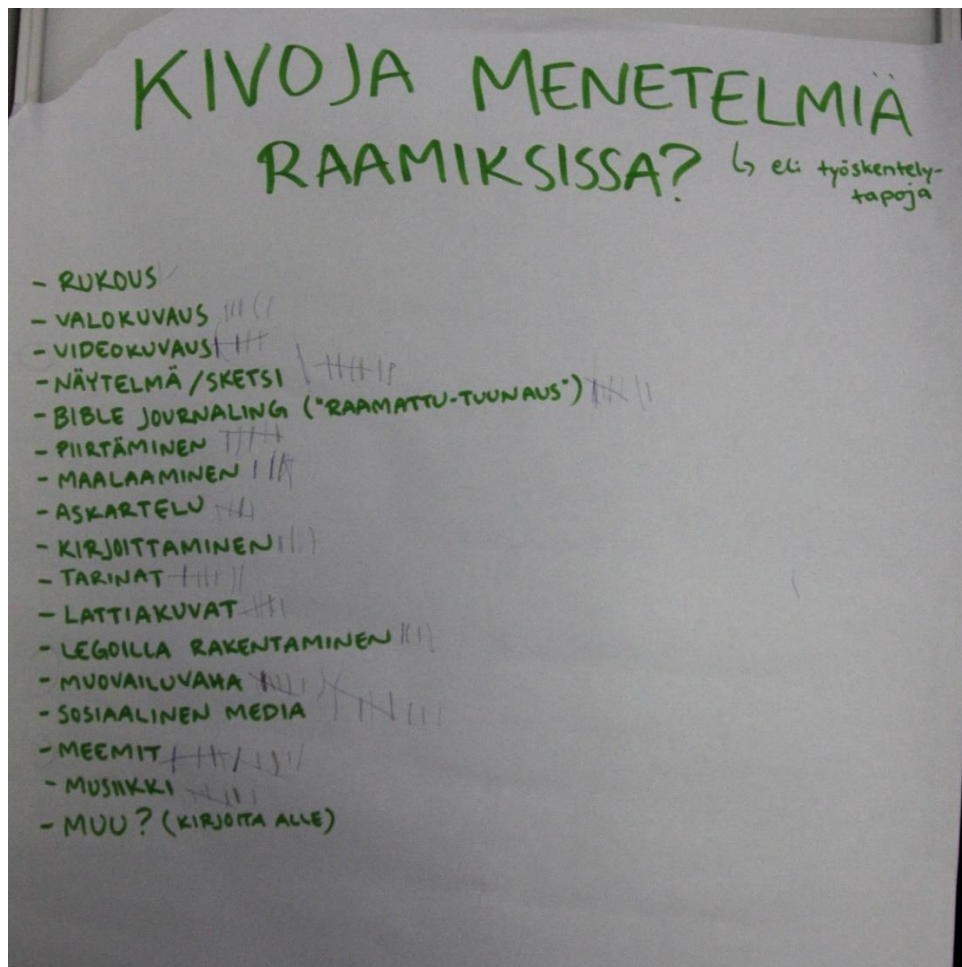
Ensimmäinen kysymys koski Raamisten aiheita. Olin etukäteen käynyt läpi leiriohjelmia sellaisilta rippikoululeireiltä, joilla olin työskennellyt aiemmin, ja näistä ohjelmatarjoiluista olin listannut itselleni mahdollisia aiheita Raamis-kokonaisuuksiin. Listasin näitä löytämiäni aiheita, sekä joitakin nuorisotiimin työntekijöiden ehdottamia aiheita. Viimeiseksi kirjoitin vaihtoehdon ”Muu? (Kirjoita alle)”, antaen nuorille mahdollisuuden kertoa oman ehdotuksensa. Omia ideoita nuorilta ei kuitenkaan tullut, ei edes silloin, kun lopuksi kävimme yhdessä nuorten vastauksia läpi. Eniten ääniä saivat aiheet ryhmään tutustuminen sekä kärsimys ja kuolema,

11 ääntä. Loppukeskustelussa yksi nuorista kertoi, että omaan ryhmään tutustuminen on jäänyt useilla leireillä todella vähäiseksi ja ryhmän keskinäistä tutustumista pitäisi lisätä. Tämän myötä rippikoululaiset uskaltaisivat puhua ryhmälle enemmän myös vaikeampia aiheita käsiteltäessä. Kysyin muiden nuorten mieltä tästä ja he kokivat samoin. Muita paljon ääniä saaneita aiheita olivat elämänvalinnat (10 ääntä), rakkaus, seurustelu ja avioliitto (9 ääntä), tasa-arvoisuus (9 ääntä), erilaisuus (9 ääntä), sekä oikea ja väärä (7 ääntä).

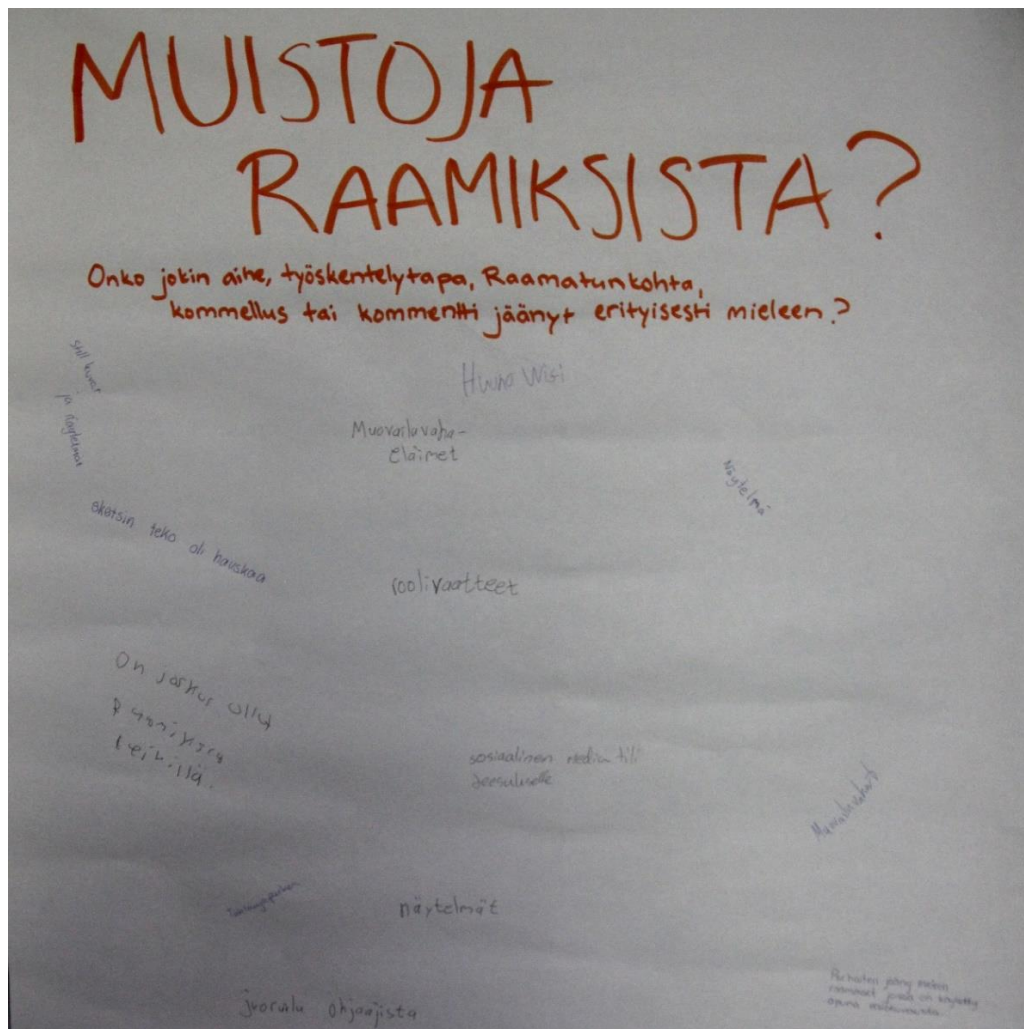
KUVA 1. Raamisten aiheet

Toinen kysymys koski käytössä olevia työskentelymenetelmiä. Muutaman idean olin saanut nuorisotiimin työntekijöiltä, mutta suurin osa listatuista työskentelymenetelmistä oli sellaisia, joita olen itse käyttänyt rippikoululaisten kanssa tai nähnyt työtoverin käyttävän. Selkeästi suosituin työskentelymenetelmä näiden nuorten kesken olivat meemit (11 ääntä). Muita menetelmiä, jotka saivat paljon ääniä, olivat muovailuvaha (9 ääntä), näytelmä/sketsi (8 ääntä), sosiaalinen media (8 ääntä), tarinat (7 ääntä) ja bible journaling, eli eräänlainen raamattutuunaus ja raamatunkohtien kuvittaminen (7 ääntä). Yksi nuori kommentoi, että kaikki sellaiset menetelmät, joissa tehdään käsillä jotakin, ovat hyviä, esimerkiksi muovailuvaha ja legoilla rakentaminen. Hänen näkemyksensä oli, että tällöin suurin huomio keskittyy enemmän tekemiseen keskustelun sijaan, ja kun kyse ei ole piirtämisestä, todennäköisesti kukaan ei ole toista parempi, eikä sekään siis aiheuta paineita nuorten välille.

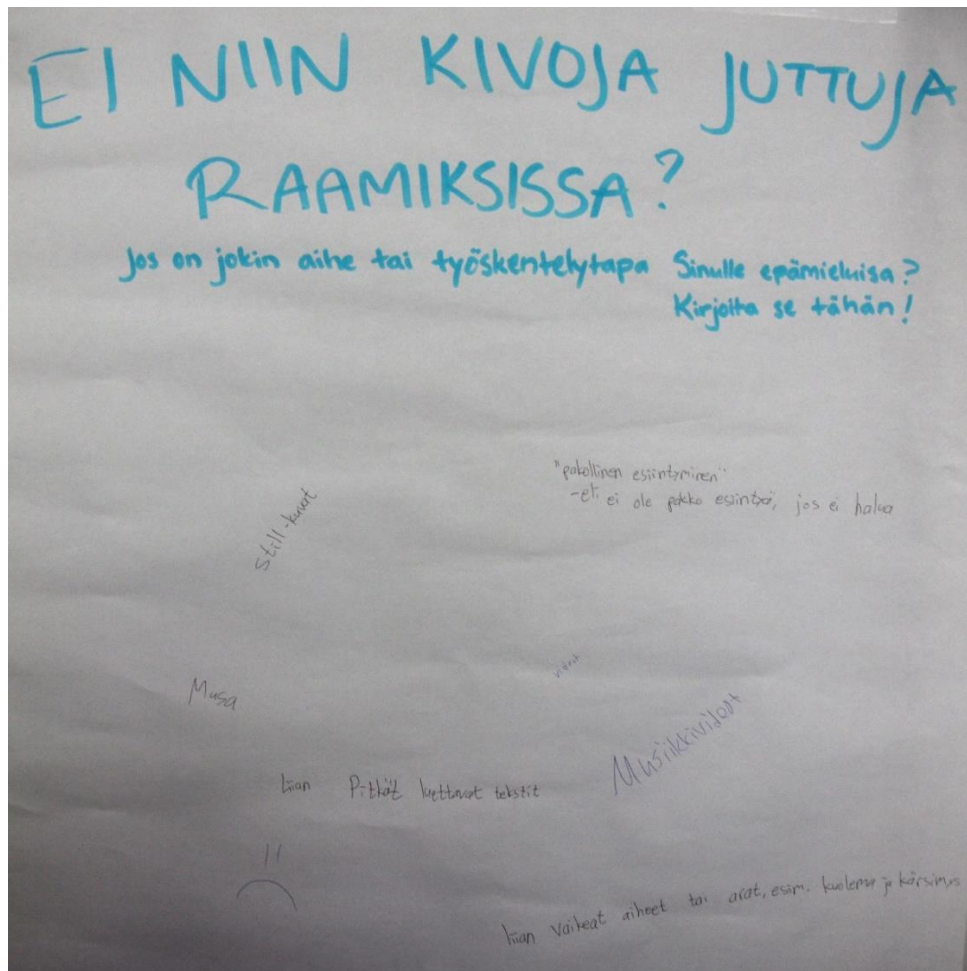
KUVA 2. Raamisten aiheet

Kolmas kysymys oli "Muistoja Raamiksista?" Otsikon alle kirjoitin tarkentavan kysymyksen "Onko jokin aihe, työskentelytapa, Raamatunkohta, kammellus tai kommentti jäänyt erityisesti mieleen?" Pari kommenttia liittyi enemmän johonkin muuhun, kuin itse Raamiksien sisältöön: joillekin olivat jääneet mieleen "huono wifi" ja "juoruilu ohjaajista". Muita muistoja olivat muun muassa "näytelmät", "roolivaatteet", "muovailuvaha", "sosiaalinen media tili Jeesukselle" ja "Tuhlaajapoika". Näistä muistoista voidaan tulkita, että nuorille ovat jääneet mieleen luovat ja toiminnalliset menetelmät sekä klassiset Raamatun kertomukset, kuten mainittu Tuhlaajapoika. Nuorille ei ollut jäänyt mieleen, mitä joku yksittäinen henkilö on sanonut, tai ainakaan he eivät sitä tässä maininneet. Jäin pohtimaan, kertooko tämä siitä, ettei kukaan muista myöhemmin irrallisia kommentteja tai eikö kukaan ole oivaltanut Raamiksissa mitään muistamisen arvoista?

KUVA 3. Muistoja Raamiksista

Viimeinen kysymys oli otsikoitu ”Ei niin kivoja juttuja Raamiksissa?” Tähän ohjeistin nuoret kirjoittamaan itselleen epämieluisia aiheita ja menetelmiä. Lisäsin myös, että jos on kohdannut joitakin haasteita Raamis-ryhmän pitämisessä, siitäkin saa kirjoittaa. Tämä kysymys jakoi ihmisten mielipiteitä: yksi vastaus oli ”liian vaikeat aiheet tai arat, esim. kuolema ja kärsimys”, joka oli päinvastainen sen kanssa, että toinen eniten ääniä saaneista aiheista oli juuri kärsimys ja kuolema. Hyviä huomioita olivat myös ”pakollinen esiintyminen” – eli ei ole pakko esiintyä, jos ei halua” sekä ”liian pitkät luettavat tekstit”. Näihin tulee siis kiinnittää huomiota materiaalissa. Loppukeskustelussa yksi nuorista esitti huomion, että jollekin voi jäädä huonoja muistoja Raamiksista tai jopa koko leiristä, jos esiintyminen on ollut pakollista. Toinen nuori taas kommentoi, että harvalle jää mitään mieleen liian pitkistä luettavista teksteistä. Määrittelemättä jäi kuitenkin se, kuinka pitkä teksti on liian pitkä.

KUVA 4. Epämiellyttävät jutut Raamiksissa

Loppukeskustelussa kysyin, että onko nuorilla jotakin muuta toivetta Raamis-materiaalipaketin suhteen. Puhuimme muun muassa siitä, että joskus on ollut ongelmana saada rippikoululaisia esiintymään esimerkiksi näytelmissä ja nuoret halusivat Raamis-materiaalipaketin sisältävän vinkkejä, miten tällaisissa tilanteissa voisi toimia. Toinen pyyntö oli saada sanakirjatyylisiä selityksiä vaikeille sanoille, jotka eivät ole enää jokapäiväisessä käytössä, toisin kuin Raamatun kirjoittamisen aikana. Nuoret sanoivat, että on ollut hankalaa auttaa rippikoululaisia tekstin ymmärtämisessä, kun isosena ei ole osannut selittää, mitä tarkoittaa esimerkiksi fariseus.

6.4 Tuotteen pilotointi Leiriniemi 2 -rippikoululeirillä

Vuonna 2020 olin kausityöntekijänä Järvenpään seurakunnan kolmella rippikoululeirillä. Yksi näistä oli Leiriniemi 2. Saatuani valmiiksi alustavan version Raamis-materiaalista kesällä 2020, sovimme yhdessä muiden Leiriniemi 2 -rippikoulun ohjaajien kanssa käyttävämme rippikoulumme Raamiksissa valmistamaani materiaalia. Joka päivä, ennen kuin isokset pääsivät pitämään Raamista rippikoululaisille, yksi ohjaaja tai apuohjaaja kävi isosten kanssa läpi käsiteltävän Raamis-kokonaisuuden. Tällä halusin varmistaa, että materiaali on tarpeeksi selkeä, jotta sen voi käydä isosten kanssa läpi kuka tahansa ohjaaja, tai tarvittaessa myös apuohjaaja. Raamis-työskentely pidettiin leirijakson aikana viimeistä päivää lukuun ottamatta joka päivä, eli yhteensä seitsemän kertaa. Jokainen Raamis-työskentely kesti noin 45-60 minuuttia, sisältäen lyhyen yhteisen alustuksen, pienryhmissä työskentelyn sekä purkutyöskentelyn. Pienryhmissä käytettiin aikaa noin 35-45 minuuttia ja purkutyöskentelyyn noin 10-15 minuuttia.

6.4.1 Leiriniemi 2 -rippikoulu

Leiriniemi 2 -rippikoulu oli hyvin klassinen malli Järvenpään seurakunnan rippikoululeireistä, toki huomioiden Covid-19 -pandemian aiheuttamat poikkeusolot vuonna 2020. Rippikoulu alkoi noin puoli vuotta ennen leirimuotoista

intensiivijaksoa. Tähän kuului jumalanpalveluksiin osallistuminen: Covid-19 -pandemiasta johtuvien rajoitusten vuoksi Järvenpään seurakunnan jumalanpalvelukset järjestettiin vain verkkoyhteyksin. Rippikoululaisille oli ennakkoon ilmoitettu, minä päivinä heidän tulisi katsoa jumalanpalvelus verkossa. Varmistaaksemme, että rippikoululaiset seurasivat jumalanpalvelusta, rippikoululaiset saivat neljä kysymystä koskien jumalanpalvelusta ja heidän tuli lähettää viestillä vastaukset kysymyksiin papille. Kysymykset liittyivät muun muassa jumalanpalveluksen teemaan, saarnaan ja esirukouksen aiheisiin.

Jumalanpalveluksiin osallistumisen lisäksi rippikouluun kuului myös kaksi kaupunkipäivää. Kaupunkipäivistä ensimmäinen toteutettiin toukokuussa, ennakkoon määritellyissä 2-6 hengen pienryhmissä. Jotta saimme pidettyä kiinni 10 hengen kokoontumisrajoituksesta ja turvaväleistä, eivät isokset ja apuohjaaja olleet mukana tässä kaupunkipäivässä. Toinen kaupunkipäivä järjestettiin päivää ennen leirille lähtöä, jolloin mukana olivat kaikkien rippikoululaisten ja ohjaajien lisäksi apuohjaaja ja isokset. Leirillä oli yhteensä kolme ohjaajaa, apuohjaaja, viisi isosta ja 24 rippikoululaista. Jokaisella isosella oli oma pienryhmänsä ja jokaisessa ryhmässä oli 4-5 rippikoululaista. Näissä pienryhmissä toteutettiin muun muassa kaikki raamattutyöskentelyt eli Raamikset.

Jokaisen Raamiksen loppuksi käytiin yhteinen purkutyöskentely, jossa esiteltiin ryhmien tekemiä teoksia ja jaettiin oivalluksia. Mahdollisimman pian jokaisen purkutyöskentelyn jälkeen keskustelin isosten kanssa siitä, miten Raamikset olivat sujuneet ja oliko sen Raamis-kerran materiaalista jotain erityistä palautetta. Tämä palaute kuitenkin painottui lähinnä itse ryhmän toimivuuteen, rippikoululaisten käytökseen ja isosten omaan jaksamiseen, eikä niinkään materiaaliin. Tästä syystä en ole tehnyt näistä palautekeskusteluista minkäänlaista koostetta, koska se ei olisi ollut relevanttia Raamis-materiaalin kannalta. Leirin loppuksi keräsin kuitenkin kirjallista palautetta siitä, mitä mieltä rippikoululaiset ja isokset olivat olleet Raamiksen aiheesta ja menetelmistä. Tässä yhteydessä pyysin isosilta ja apuohjaajalta palautetta myös ohjeiden selkeydestä. Palaute kirjoitettiin käsin ja kokosin sen yhteen taulukkoon excel-ohjelmalla. (Liite 1 – Kooste Leiriniemi 2 -rippikoulun Raamis-palautteesta.) Ohjaajatovereiltani pyysin palautetta vain

suullisesti, eivätkä heidän kommenttinsa eronneet juurikaan siitä, mitä rippikoululaisten ja isosten kirjallinen palaute keskimäärin oli.

6.4.2 Kirjallinen palaute Leiriniemi 2 -rippikoululaisilta ja isosilta

Keräsin kirjallisen palautteen strukturoidun teemakyselyn avulla. Kyselyn teemat olivat avoimia, jotta jokainen saisi antaa palautetta teemoihin juuri siten, kuin itse koki parhaaksi. Teemat olivat seuraavia: 1. Aiheet (tutustuminen, luominen, elämänvalinnat, minä, kuolema ja ylösnousemus, rakkaus, tulevaisuus ja toivo), 2. Kysymykset, 3. Raamatunkohdat, 4. Työskentelyt, + Vapaa sana. Lisäksi isosille ja apuohjaajille oli osoitettu ylimääräinen kysymys, 5. Ohjeet. Käydessäni palautetta läpi huomasin, että erityisesti neljäs ja viides kysymys oli saatettu ymmärtää väärin. Joistakin vastauksista tulkitsin, että osa ymmärsi kysymyksen koskevan oppituntityöskentelyitä, vaikka tarkoitin Raamisten työskentelyosuutta. Viidenteen kysymykseen taas tuli hieman enemmän vastauksia kuin apuohjaaja-isostiimissä oli jäseniä. Luulin käyneeni kysymykset selkeästi läpi palautteenantotilaisuuden aluksi, mutta silti muutamalle tuli väärinymmärryksiä. Tämä oli kuitenkin loppujen lopuksi melko pieni määrä, enkä usko tämän vaikuttavan merkittävästi vastausten luotettavuuteen. Palautteen perusteella suurin osa Raamiskokonaisuuksista oli toimivia sellaisenaan.

Ehdimme leirin aikana käydä Raamis-materiaalipaketista läpi seuraavat aiheet: tutustuminen, luominen, elämänvalinnat, minä, kuolema ja ylösnousemus, rakkaus sekä tulevaisuus ja toivo. Muutama valmiin materiaalipaketin aihekokonaisuuksista jäi käsittelemättä tämän rippikoululeirin aikana yksinkertaisesti siitä syystä, ettei useampaa olisi ehditty käsitellä. Käsitellyjä aiheita kuvailtiin lähinnä sanoilla ”hyviä”, ”tärkeitä” ja ”monipuolisia”. Muutamat mainitsivat omia suosikkejaan, esimerkiksi ”Rakkaus oli mun lempiaihe <3” sekä ”minä ja tulevaisuus oli kiva”. Muutama kommentoi kuolema ja ylösnousemus -aiheen olleen hieman ahdistava. Joku kirjoitti, että aiheita voisi käsitellä myös enemmän ”miten tämä näkyy sinun elämässäsi” -näkökulman kautta. Tämän takia minun piti yrittää miettiä erityisesti lämmittely- ja loppukysymyksiä hieman uudelleen.

Kysymyksistä myös lähinnä pidettiin, ne olivat useimpien mielestä ”ajatuksia herättäviä”, ”liittyivät hyvin aiheeseen” ja ”niihin oli kiva vastata”. Joku kuitenkin kommentoi, että loppukysymykset tuntuivat usein toistavan alkupään kysymyksiä. Tämän perusteella pyrin hieman muokkaamaan kysymyksiä niin, että loppukysymykset eivät olisi liikaa toistoa lämmittelykysymyksille.

Raamatunkohdista suurin osa kommentoi, että ne olivat ”sopivia” ja ”kiva lukea”. Joidenkin mielestä ne taas olivat liian lyhyitä ja toisten mielestä liian pitkiä. Oikeastaan ainoa raamatunkohta, johon kohdistettiin kritiikkiä, oli Kuolema ja ylösnousumus -aihekokonaisuuden alkuperäinen raamatunkohta, 1. Kor. 15:20–28. Tämä kohta oli monen mielestä ”synkkä” ja ”vaikea tulkita”. Tästä isoset olivat maininneet jo ennen kirjallista palautetta. Keskustelin isosten kanssa sopivammasta raamatunkohdasta ja päädyimme kohtaan Matt. 28:1–10, jossa kerrotaan siitä, kuinka Magdalan Maria ja ”se toinen Maria” löytävät Jeesuksen haudan tyhjänä. Tämä teksti olisi hieman tutumpi, selkeässä tarinamuodossa myös helpommin ymmärrettävissä, eikä niin synkän tai ahdistavan oloinen kuin korinttilaiskirjeen kohta.

Työskentelyistä oli vastattu kaikenlaista laidasta laitaan. Toiset sanoivat niiden olleen tylsiä tai ”2/5”, joidenkin mielestä ”Oli kivaa & hauskaa” ja ”Työskentelyt sujuivat hyvin”. Muutama vastasi, että olivat erityisesti pitäneet meemien tekemisestä. Joku kommentoi, että ”Oli mukava tehdä jotain muutakin kun vain puhua. Tykkäsin” ja toinen ”Työskentelyt oli kivoja, oli erilaisia juttuja eikä vieny liikaa aikaa.” Eli keskimäärin työskentelyt ovat olleet sopivan pituisia, tarpeeksi vaihtelevia ja hyvää vaihtelua keskustelemiselle. Kuitenkin osa rippikoululaisista oli saattanut tulkita kysymyksen työskentelyistä koskevan ohjaajavetoisia, oppituntien kaltaisia työskentelyjä, vaikka kysymyksellä tarkoitin mielipidettä Raamiksissa käytetyistä menetelmistä. Esimerkiksi joku oli vastannut, että ”Työskentelyissä vihkoon kirjoittaminen on ollut kivointa”. Raamiksissa vihkot eivät olleet olleenkaan käytössä, mutta joissakin ohjaajavetoisista työskentelyistä kyllä.

Työskentelymenetelmistä selkeästi eniten oli jäänyt mieleen piirtäminen, joka oli erityisen mieluisaa osalle ja toisten mielestä piirrettiin liikaa. Tästä syystä muokasin yhtä työskentelyä luomakuntaa käsittelevässä kokonaisuudessa, jotta

piirtämistä olisi hieman vähemmän. Toinen työskentely, jota muutin hieman, oli tulevaisuutta ja toivoa käsittelevän kokonaisuuden aarrekarttatyöskentely. Pilot-tiversiossa aarrekartta tehtiin ryhmän yhteiseksi, mutta yhden Leiriniemi 2 -rippikoulun isosen ideasta päädyin ratkaisuun, että jokainen tekisi oman henkilökohtaisen aarrekartan oman Raamatun väliin.

Sain yhdeksän (9) vastausta kysymykseen koskien Raamisten ohjeita, vaikka olin ohjeistanut, että tähän vastaisivat vain apuohjaaja ja viisi (5) isosta. Kolme niin sanotusti ylimääräistä vastausta ei silti vaikuttanut yleisellä tasolla siihen, mitä vastausten sisältö keskimäärin oli. Lähinnä vastattiin, että ohjeet olivat selkeitä tai hyvin selkeitä. Yksi myös kirjoitti, että ”Ohjeet olivat selkeitä ja raamiksien läpikäynti auttoi vain asiaa”. Kuten myös erikseen isosten ja ohjaajien kanssa keskustelin, Raamisten ennakkoon läpikäyminen oli tärkeää isosille. Harvemmin isosilla oli ohjeista mitään kysyttävää, mutta he oivalsivat asioita eri tavalla ja oppivat uutta, kun olivat ennakkoon päässeet keskustelemaan isostovereiden ja ohjaajan tai apuohjaajan kanssa Raamiksien aiheesta.

Halusin antaa rippikoululaisille ja isosille myös mahdollisuuden vapaaseen saamaan Raamiksiin liittyen, jos muissa kysymyksissä ei tullut käsiteltyä jotakin, mitä he haluaisivat kommentoida. Sain kuusi (6) vastausta, joista yksi liittyi itse materiaaliin: ”hyvä paketti kokonaisuudessa”. Loput vastaukset lähinnä toivottivat leirin sisäpiirijutun mukaisesti ”pelkkää lovee” tai onnea opintojeni loppuun suorittamiseen.

6.5 Palaute nuorisotiimiltä

Saatuani Raamis-materiaalipaketin sisällön valmiiksi tammikuussa 2021, lähetin tiedoston yhdelle Järvenpään seurakunnan nuorisotyönohjaajalle, jonka kanssa olin sopinut palautekommenteista. Palautteen pohjalta viimeistelisin materiaalin valmiiksi kokonaisuudeksi. Pyysin myös kyseistä nuorisotyönohjaajaa välittämään materiaalin nuorisotiimistä niille, joilla olisi kiinnostusta lukea ja kommentoida materiaalia ennen sen julkaisua ja virallista käyttöönottoa. Pyysin heiltä palautetta materiaalin sisällöstä ja erityisesti ohjeiden selkeydestä. Välitin myös

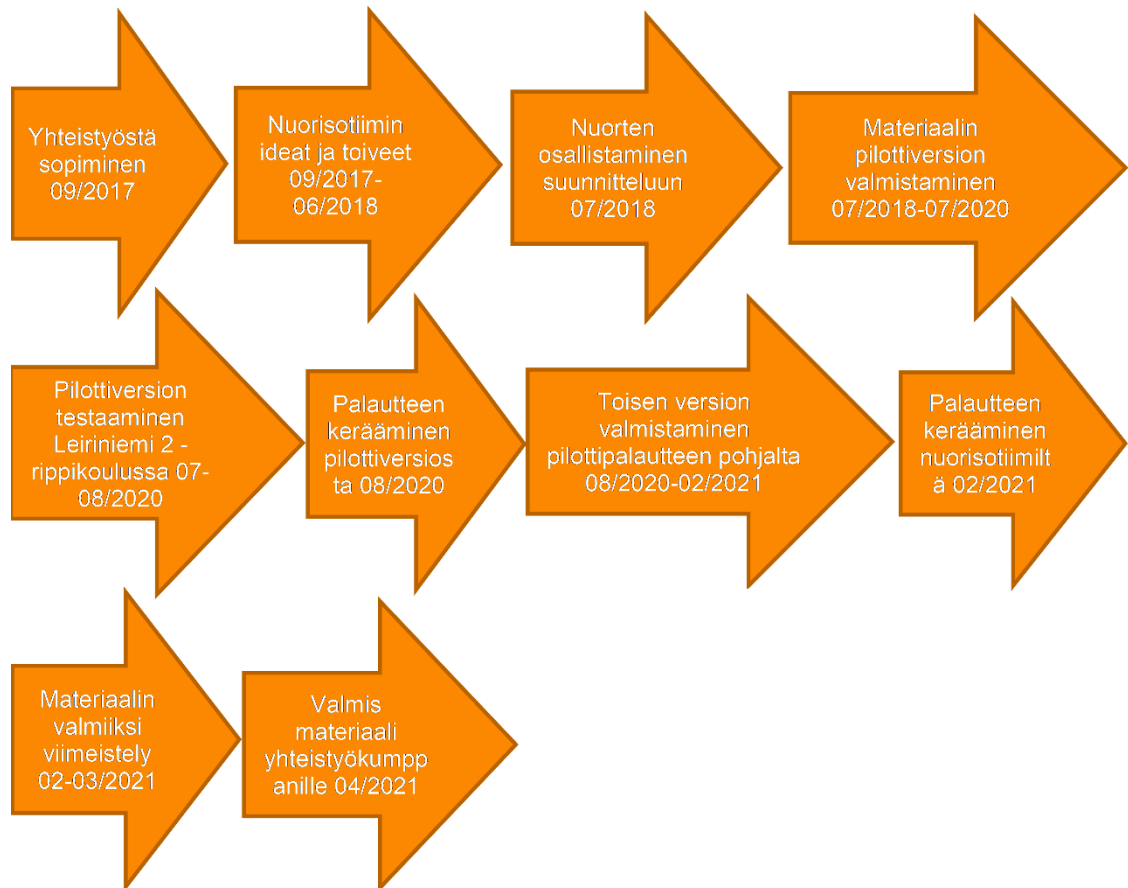
tiedon, että olisin kiinnostunut teologisesti orientoituneen, kuten papin, mielipiteistä erityisesti Raamattua koskevien sisältöjen suhteen: ovatko kohdat aiheisiin sopivia, ovatko tulkintavinkit selkeitä vai tulisiko niitä täydentää, ovatko sanakirjamaiset tulkinnat hyviä ja olisiko fun fact -kohdissa jotakin, mitä tulisi täsmentää. Lopulta sain palautetta kuitenkin vain tältä nuorisotyönohjaajalta, jonka kanssa palautteesta olin etukäteen sopinut.

Eryityisesti sain kiitosta rukouksista, sanakirja-selityksistä sekä ryhmänohjaajan 10 käskystä. Hän piti myös Raamis-kokonaisuuksien otsikoinnista, luonnehtien niitä sanoilla ”perinteistä ja uutta”. Tälle nuorisotyönohjaajalle omia suosikkeja aiheista olivat luomakunta, tasa-arvoisuus sekä minä, viimeisimmästä erityisesti valokuvaustyöskentely. Kokonaisuutena paketti on monipuolinen, ja sisältää kattavasti rippikoulussa käsiteltäviä teemoja.

Pohdimme sitä, että kuolema on aiheena raskas ja ohjaajana tulee pohtia tarkkaan, haluaako antaa isosille vastuun pitää Raamista kuolema-aiheesta. Hän ehdotti, että aihetta voisi käsitellä vielä vahvemmin ylösnousemuksen ja sen sisältämän yllätyksellisen ilon kautta. Ristikirjanmerkin askartelusta hän kuitenkin piti. Työskentely toimisi hyvin, vaikka Raamis käsittelisikin vain ylösnousemusta, korkeintaan vain sivuten kuolemaa.

Nuorisotyönohjaaja esitti myös huomion siitä, että Raamoksen aiheet liittyvät niin vahvasti niihin teemoihin, joita monesti käsitellään myös rippikoulun oppitunneilla, jolloin ohjaajan tulee olla tietoinen siitä, mitä Raamiksessa tehdään. Olisi ikävää, jos isokset olisivat valmistautuneet innolla Raamista varten, ja kävisikin niin, että rippikoululaiset ovat käsitelleet täysin samoja kysymyksiä ohjaajan johdolla oppitunnilla. Pohdimme sitä, että ohjaajien olisi hyvä käydä Raamis-materiaali läpi itsekkin, vaikka eivät sitä ohjeistaisikaan isosille. Tällöin voisi välttyä niiltä päällekkäisyyksiltä, joita voisi esiintyä, jos Raamiksessa käsitellään samaa aihetta, mitä on jo aiemmin käsitelty ohjaajavetoisesti oppitunnilla. Vaikka päällekkäisyyksiä olisikin, olisi reilua myös isosia kohtaan, että he olisivat tietoisia niistä. Useimmiten Raamokset ovat Järvenpään seurakunnan rippikouluissa sijoittuneet iltapäiviin, jotta isokset ovat ehtineet käydä kokonaisuuden läpi saman päivän aamuna. Pohdimme kuitenkin vaihtoehtoa, että joidenkin aiheiden kohdalla Raamis

voisi olla toimiva heti aamusta, ennen yhtäkään ohjaajavetoista oppituntia. Tämä järjestely on vain riippuvainen rippikoulukohtaisesti ohjaajista, miten he haluavat päivän työskentelyjen muodostuvan.

KUVIO 1. Raamis-materiaalin suunnitteluprosessi

7 TULOKSET

Tässä luvussa kerron materiaalipaketin sisällöstä eli siitä, millaisia aiheita ja raamatunkohtia materiaali pitää sisällään ja miksi. Ideoita materiaalin sisältöön, erityisesti aiheisiin sain enimmäkseen kolmelta taholta: seurakunnan työntekijöiltä, aiemmista rippileirikokemuksista sekä nuorten kanssa tehdystä työpajasta.

Keskustelin opinnäytetyöni ohjaavan opettajan kanssa ja päädyimme siihen, ettei valmis Raamis-materiaalipaketti tule tämän opinnäytetyön raportin liitteeksi. Haluaisin materiaalipaketille kuvituksen, mutta se ei onnistunut ennen opinnäytetyön julkaisua. Lisäksi mielessä on ollut, että voisin lisätä aihekokonaisuuksia materiaaliin myöhemminkin. Tästä syystä tämä luku on ainoa versio Raamis-materiaalipaketista, joka on julkisesti saatavilla muualla kuin Järvenpään seurakunnassa.

7.1 Se on Korkeimman luoma! -Raamis-materiaalipaketti

Itse materiaalipaketin nimi ja jokaisen Raamis-kokonaisuuden otsikko löytyvät Raamatusta. Otsikko kertoo aina jotakin itse aiheesta, toiset selvemmin kuin toiset. Aihekokonaisuuden otsikko löytyy myös käsiteltävästä raamatunkohdasta, suurin osa tarkalleen samassa sanamuodossa ja muutama hieman muunneltuna. Kaikkein pisimpään kuitenkin meni itse materiaalipaketin nimeämiseen, sillä halusin materiaalin nimen pitävän sisällään jossakin muodossa sanan ”luoda” tai ”luovuus”.

Jokaisen Raamis-kokonaisuuden alussa on rukous. Tämä johtuu nuorisotiimin toiveesta, että Raamisten avulla voitaisiin yrittää tehdä rukouksesta nuorille luonteva tapa toteuttaa hengellisyyttään. Kirjoitin rukoukset melko yleiskielisesti, jotta rukous muistuttaisi enemmän sitä, miten nuori itse saattaisi rukouksen sanoittaa. Vaikka kaikki rukoukset ovat valmiiksi kirjoitettuja, löytyy jokaista rukousta ennen muistutus siitä, että omin sanoin rukoileminen on myös sallittua.

Kaikki nuoret ovat erilaisia, jokainen oppii eri tavalla ja pitää erilaisista asioista, joten pyrin sisällyttämään materiaaliin erilaisia työskentelymenetelmiä. Suurin osa Raamis-kokonaisuuksista pitää sisällään useamman eri vaihtoehdon työskentelyvaiheeseen, jolloin ohjaajat ja isokset voivat rippikoulukohtaisesti neuvotella siitä, millaiset työskentelymenetelmät sopisivat juuri kyseiselle ryhmälle. Esimerkiksi jollekin ryhmälle sopii paremmin musiikki ja piirtäminen, kun taas toinen ryhmä nauttii enemmän näyttelemisestä tai legoilla rakentelusta. Varsinaisten työskentelyiden lisäksi päätin sisällyttää jokaiseen työskentelyyn lisätehtävän, jonka ryhmä voi tehdä, jos heillä jää aikaa. Jokaisessa kokonaisuudessa tämä lisätehtävä on meemin luominen Raamoksen aiheesta sekä kahdessa kokonaisuudessa on myös toinenkin vaihtoehto lisätehtävälle.

Jokaisen Raamis-kokonaisuuden alussa ja lopussa on muutama keskustelukysymys sekä yksi pohdintakysymys työskentelyvaiheen yhteydessä. Kysymysten tarkoituksena on ennen kaikkea herättää ajatuksia. Alku- ja loppukysymysten tavoitteena on myös johdatella keskusteluun Raamoksen aiheesta, jotta nuorilla heräisi lisää ajatuksia ja he kokisivat oivalluksia muun ryhmän ajatuksista. Toiset aiheista kuitenkin ovat toisille vaikeampia kuin toisille ja jos nuori ei koe ryhmää turvalliseksi, voi omien ajatusten jakaminen olla haastavaa, joten ryhmän jäsenten välinen dialogi ei ole oletusarvoista.

7.2 Eikä kolmisäikeinen lanka katkea

Työpajassa sain nuorilta kommenttia siitä, että tutustuminen ja ryhmäytyminen oman isosryhmän kesken jää usein melko vähäiseksi. Isokset kokivat tämän vaikuttavan ryhmän keskinäiseen luottamukseen, joka puolestaan voisi vaikuttaa olevan syynä sille, että isosten on ollut vaikeaa saada rippikoululaisia jakamaan ajatuksiaan Raamiksissa. Tämä nuorten kokemus oli tärkeää ottaa huomioon ja siksi päätin sisällyttää tutustumisen ja ryhmäytymisen osaksi Raamis-materiaalipakettia.

Tässä kokonaisuudessa käsiteltävä raamatunkohta löytyy Saarnaajan kirjasta (Saarn. 4:9-12). Valitsin näin lyhyen kohdan siksi, että rippikoululaiselle ei tulisi

heti alkuun tunnetta siitä, että rippikoulu on vain ”Raamatulla päähän lyömistä”, mutta Raamattu tulisi silti tutuksi heti alkuun. Lyhydestään huolimatta raamatunkohta kertoo kuitenkin olennaisesti siitä, että ryhmä on yhdessä voimakkaampi, kuin yksilöt yksinään ja toiseen tukeutuminen ei ole merkki heikkoudesta.

Valitsemani työskentelymenetelmä tutustumiseen on melko klassinen työskentely, jota olen usein nähnyt tehtävän leireillä tai muuten ryhmän tutustuessa. Ryhmän tulee piirtää kartongille kuva, joka kuvastaa heidän olevan yksi yhtenäinen ryhmä, mutta jossa jokaisella on tilaa olla myös yksilö. Ohjeessa on annettu esimerkiksi piirtää kukka, jossa jokaiselle on oma terälehti, pizza, jossa jokaiselle on oma viipaleensa, tai taivas, jossa jokaiselle on oma pilvi tai tähti. Kuvan lisäksi ryhmän tulee keksiä itsestään kolme faktaa, jotka erottavat nuoren muusta ryhmästä sekä 1-3 sellaista faktaa, jotka koskevat jokaista ryhmän jäsentä. Henkilökohtaiset faktat kirjoitetaan oman nimen kanssa piirretyn kuvan henkilökohtaiseen tilaan, kuten kukan terälehteen. Yhteiset faktat kirjoitetaan myös kuvan yhteyteen, kuten kukan keskiosaan. Yhteisen kuvan päättäminen ja piirtäminen sekä faktojen keksiminen vaatii sitä, että ryhmä keskustelee keskenään. Vaikka faktat voivat koskea hyvinkin yleisluonteisia asioita, kuten harrastuksia, lempiruokaa tai sisarusten määrää, vaatii tämä silti sitä, että nuori uskaltaa kertoa itsestään edes jotakin. Tutustuminen alkaa pienistä asioista.

7.3 Viljelkää ja varjelkaa

Vaikka aihe ’luomakunta’ ei ollut kovin suosittu työpajan perusteella (4 ääntä), päädyin kuitenkin sisällyttämään sen materiaaliin. Tässä käsitellään paitsi luomiskertomusta, aihetta pohditaan myös luovuuden ja ekologisuuden näkökulmasta.

Raamatusta löytyy kaksi versiota luomiskertomuksesta, 1. Moos. 1:1–2:3 ja 1. Moos. 2:4–25. Koen, että olisi hyvä, jos nämä molemmat versiot tulisivat edes jossakin määrin tutuksi, joten ajatuksena on, että Raamiksessa luettava kohta määräytyisi pitkälti sen mukaan, kumpaa tekstiä käsitellään rippikoulun oppitunilla. Kun molempia on käsitelty, niitä pystyy hieman vertailemaan keskenään.

Esimerkiksi ensimmäisessä luomiskertomuksessa luodaan maailma seitsemässä päivässä, aluksi maa, sitten eläimet ja lopuksi vasta ihminen, mies ja nainen yhdessä (1. Moos. 1:1-2:3). Toisessa luomiskertomuksessa taas ensin luodaan ihminen, sen jälkeen kaikki muu ihmisen ympärille ja lopuksi nainen (1. Moos. 2:4-25). Samoin ensimmäisessä luomiskertomuksessa ihmisen käsketään vallita ”kaikkea, mikä maan päällä elää ja liikkuu” (1. Moos. 1:28.), kun taas toisessa ”Herra Jumala asetti ihmisen Eedenin puutarhaan viljelemään ja varjelemaan sitä” (1. Moos. 2:15). Antavatko nämä erot luomiskertomusten välillä keskenään erilaisen kuvan maailman luomisesta? Nuoret saavat mahdollisuuden tämän asian pohtimiseen, jos heille annetaan mahdollisuus tutustua molempiin versioihin luomiskertomuksesta.

Ensimmäinen työskentelyvaihtoehto on luomiskertomuksen kuvittaminen maalausten. Tämän voisi toteuttaa niin, että jokainen ryhmä tekee oman versionsa kuvittamalla koko kertomuksen tai jokainen ryhmä saa kuvitettavakseen yhden tai kaksi päivää. Kuvittamisen voisi toki tehdä myös piirtäen, mutta maalaaminen tuo hieman vaihtelua. Maalaaminen saattaa myös innostaa eri tavalla värien käyttöön kuin piirtäminen.

Olen joskus nähnyt sosiaalisesta mediasta jonkun rippikouluryhmän tehneen lego-rakennelmia liittyen luomiskertomukseen. Sain idean laajentaa tätä ajatusta hieman ja toisena työskentelyvaihtoehtona on yleisesti tehdä rakennelma, jonka avulla ryhmä voisi kuvittaa luomiskertomusta. Esimerkkimateriaaleina ohjeessa on mainittu lego-palikoiden lisäksi muovailuvaha ja luonnosta löytyvät materiaalit.

Kolmantena vaihtoehtona työskentelylle on videon tekeminen. Alun perin idea lähti liikkeelle ajatuksesta tehdä jonkinlainen animaatiovideo muovailuvahan avulla. Laajensin tätä ajatusta: ohjeessa esimerkkeinä on mainittu, että videossa jokainen voi näytellä tai siinä voidaan käyttää muovailuvahaa, legoja tai piirroksia. Tämä on hyvin vahvasti riippuvainen paitsi siitä, mikä ryhmästä tuntuu parhaalta, myös siitä, millaisia resursseja ryhmällä on mahdollista käyttää.

7.4 Rakasta lähimmäistäsi

Lähimmäisen rakkaus ei työpajan perusteella ollut kaikkein suosituimpia aiheita (5 ääntä). Aihe silti tuli mukaan materiaalipakettiin yksinkertaisesti siitä syystä, että lähimmäisen rakkaus on evankelis-luterilaisen kirkon tärkeimpiä arvoja.

Lähimmäisen rakkaus liittyy olennaisesti myös rakkauden kaksoiskäskyyn: ”Rakasta Herraa Jumalaasi, koko sydäimestäsi ja koko sielustasi, koko voimallasi ja koko ymmärrykselläsi, ja lähimmäistäsi niin kuin itseäsi” (Luuk. 10:27). Tämän kohdan yhteydessä ihmetellään myös, kuka on lähimmäinen. Tällöin Jeesus kertoo kertomuksen laupiaasta samarialaisesta. (Luuk. 10:25–37.) Tämä on Raamatun klassisimpia kertomuksia lähimmäisen rakkaudesta ja suhteellisen helposti ymmärrettävissä, muutamaa yksittäistä vanhahtavaa termiä lukuun ottamatta. Tämän lisäksi minulle esitettiin toive nuorisotiimin taholta, että sisällyttäisin tämän vertauskertomuksen Raamis-materiaaliin, joten Laupias samarialainen oli helppo valinta lähimmäisen rakkautta käsittelevään kokonaisuuteen.

Työpajassa näytelmät saivat menetelmänä paljon ääniä (8). Laupias samarialainen on selkeä tarina, joten ajattelin näytelmätyöskentelyn sopivan tähän. Ohjeiden yhteydessä on myös ehdotus näytelmän soveltamisesta nykypäivään. Kertomuksen soveltaminen nykypäivään voisi auttaa nuoria pohtimaan myös sitä, miten lähimmäisen rakkaus voisi näkyä heidän omassa elämässään.

7.5 Tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni

Jossakin vaiheessa olin suunnitellut sisällyttäväni diakonia- ja lähetystyön osaksi lähimmäisen rakkautta käsittelevää kokonaisuutta. Totesin kuitenkin, että haluan nämä erillisiksi kokonaisuuksiksi, osittain syventämään lähimmäisen rakkauden teemaa ja osittain henkilökohtaisista syistä. Olen opettanut diakonia- ja lähetystyöstä rippileireillä sekä muutaman kerran isokoulutuksessa ja saanut positiiivista palautetta: jopa kriittisesti kirkkoon suhtautunut rippileiriläinen sanoi kokeneensa diakonia- ja lähetystyön olleen tärkein asia, josta rippikoulussa opetettiin.

Diakonia- ja lähetystyötä käsittelevään kokonaisuuteen koin luontevaksi tekstiksi luettavaksi kaste- ja lähetyskäskyn (Matt. 28:16–20). Käskyllä tarkoitettiin sitä, että Jeesuksesta tuli kertoa kaikille kansoille ja kastaa uskoon tulleita, uusia opetuslapsia. Heille tulisi opettaa samoja opetuksia, joita Jeesus itse opetti. (Thurén 2005, 348–353.) Voinee sanoa, että diakonia- ja lähetystyössä yhdistyvät kaste- ja lähetyskäskyn sekä lähimmäisen rakkauden toteuttaminen käytännön työssä.

Idean työskentelyyn sain selatessani Yhteisvastuukeräyksen Internet-sivuja etsiäkseni sieltä ajatuksia työskentelyä varten. Yhteisvastuu mainostaa olevansa ”Lähimmäisen rakkauden kansanliike” ja lähimmäisen rakkaus taas on lähtökohta diakoniatyölle. Selaillessani sivuja näin keräyksen omia mainoksia. (Yhteisvastuu.) Aloin miettimään, että olisihan se hienoa, jos nuoret voisivat kehittää oman mainoksen kampanjalle. Siitä lopulta kehkeytyi idea, että rippikoululaiset suunnittelisivat oman kampanjan Yhteisvastuukeräykselle. Kampanjaa varten tulisi miettiä keräyksen kohde, slogan, hashtag sekä tehdä mainosjuliste ja mahdollisesti myös mainosvideo. Parhaassa tapauksessa erityisen hyvät ideat ja mainosjulisteet voisi lähettää Yhteisvastuulle.

7.6 Olkaa keskenänne yksimielisiä

Työpajassa sekä tasa-arvo että erilaisuus olivat suosituimmasta päästä, kun molemmat aiheet saivat yhdeksän (9) ääntä. Myös nuorisotiimi toivoi Raamis-materiaalin sisältävän aiheet tasa-arvo ja erilaisuus. Tästä syystä päätin sisällyttää aiheen Raamis-materiaalipakettiin, vaikka tämä kokonaisuus olikin kaikkein haastavin suunnitteluvaiheessa.

Idean raamatunkohtaan sain, kun olin kysynyt eräässä seurakunnassa työskentelevältä ystävältäni ajatuksia Raamatusta löytyvistä lauseista, joilla voisin nimetä Raamis-materiaalipaketin aihekokonaisuuksia. Tasa-arvo ja erilaisuus teemaan hän ehdotti ”Olkaa keskenänne yksimielisiä” (Room. 12:16). Luin tekstiä myös tämän kyseisen jakeen ympäriltä ja päädyin lopulta valitsemaan kohdaksi Room. 12:16–18 & 21. Kohta kertoo siitä, miten ihmisen tulisi pitää toinen toistaan

samanarvoisena sekä ”voittaa paha hyvällä” tehden toisilleen hyvää ja toinen toistaan kunnioittaen (Room. 12:16–18, 21).

Valitsemaani työskentelyä olen joskus käyttänyt myös opetuksessa diakonia-työstä. Saman työskentelyn avulla voisi käsitellä myös epäoikeudenmukaisuutta. Työskentelyssä jokainen nuori kuvittelee muuttaneensa omaan asuntoon ja saa 15 asian listan, jotka tulee laittaa tärkeysjärjestykseen. Järjestys määritellään sen mukaan, mistä asiasta nuori ajattelee, että siitä tulisi huolehtia ehdottomasti ja mikä taas on vähemmän tärkeää. Listassa on mainittu muun muassa uudet vaatteet, vuokra, tietokone, sähkösovimus, meikit, kahvinkeitin ja suosikkijoukkueen kausikortti. Kun jokainen on tehnyt oman listansa, ryhmä tekee yhteisen listan, johon yhdessä sovitaan samoista asioista viisi kaikkein tärkeintä ja viisi vähiten tärkeää asiaa. Vaikka jokaisella on omat mieltymyksensä tärkeimmistä ja vähiten tärkeistä asioista, yhteisen listan tulee sopia kaikille. Listojen kirjoittamisen jälkeen luetaan vertauskertomus, jossa maailma on tiivistetty sadan asukkaan kyläksi. Kertomuksen tarkoitus on herättää ajatuksia eriarvoisuudesta ja siitä, miten hyvin meillä asiat loppujen lopuksi on.

7.7 Minä olen ihme

Tämän aiheen olin kokonaan unohtanut listata työpajan aiheisiin. Tästä aiheesta oli kuitenkin ollut puhetta nuorisotyönohjaajien kesken, joten tein siitä yhden version kokeiltavaksi rippileirillä. Isoiset olivat iloisia aiheesta jo siinä kohtaa, kun kävimme kokonaisuutta läpi heidän kanssaan ennakkoon. Kun he olivat päässeet itse pitämään Raamoksen aiheesta omille ryhmilleen, he antoivat paljon positiivista palautetta ja kertoivat, kuinka myös rippileiriläiset olivat pitäneet työskentelystä. Tästä syystä Minä olen ihme -kokonaisuus jäi valmiiseen materiaaliin.

Tässä kokonaisuudessa luettava raamatunkohta löytyy Psalmeista. ”Minä olen ihme, suuri ihme” on melko klassinen raamatunkohta, kun käsitellään ihmisen ainutlaatuisuutta ja tärkeyttä. Se on kuitenkin helposti ymmärrettävissä ja monien rakastama kohta. (PS. 139:13–16.) Uusin rippikoulusuunnitelma (Kirkkohallitus 2017.) on myös nimetty tämän kyseisen kohdan mukaan.

Tässä kokonaisuudessa on vaihtoehtona kaksi erilaista työskentelymenetelmää. Idean valokuvaustyöskentelyyn innoitti paitsi oma harrastuneisuuteni, myös voimauttava valokuva -menetelmä. Kyseisen sosiaalipedagogisen menetelmän on kehittänyt taide- ja sosiaalikasvattaja Miina Savolainen. Voimauttavan valokuvan tarkoituksena on turvallinen identiteetin kehittyminen, itsemäärittelyn helpottaminen ja auttaa kuvan kohdetta voimautumaan. (Voimauttavan valokuvan menetelmä. Dialoginen näkemisen tapa työväliseen oman itsen ja toisen korjaavaan katsomiseen.) Vaikka Raamiksessa käytetty menetelmä ei täysin voimauttavan valokuvan määritelmiä täytä, on siinä vahvasti samoja piirteitä. Raamiksessa ohjeistetaan ottamaan jokaisesta sellainen kuva, jollaisena itse haluaa itsensä nähtävän. Tavoitteena on saada kuvattava näkemään itsensä ainutlaatuisena ihmeenä. Kuvan ottamisen lisäksi kuvan yhteyteen lisätään kuvanmuokkausohjelmalla teksti ”minä olen ihme”. Tämä voi toimia nuorille muistutuksena omasta ainutlaatuisuudestaan. Mahdollisesti kuvia voidaan hyödyntää myös esimerkiksi ohjaajavetoisessa opetuksessa, hartaudessa tai jopa konfirmaatiossa, riippuen ohjaajista ja rippikoululaisista.

Piirtämistyöskentelyssä piirretään oma kuva. Kuva piirretään heikommalla kädellä ja kuvaa katsomatta, jotta paineet onnistumisesta eivät olisi niin suuria ja omien taitojen vertaaminen ryhmätovereihin vähenisi. Tämän lisäksi mahdollisesti kyky nauraa itselle kasvaisi.

Valokuvan tai piirroksen lisäksi on tarkoitus pohtia omia piirteitään. On hyvä olla realistinen, mutta itseään saa myös kehua. Piirroksen yhteyteen tai erillisille post-it-lapuille kirjoitetaan sellaisia ominaisuuksia itsestään, joista pitää. Nämä saattavat olla ulkonäköön tai luonteeseen liittyviä piirteitä tai jotakin, missä on hyvä.

7.8 Hän oli kadoksissa mutta on nyt löytynyt

Sekä elämänvalinnat että oikea ja väärä olivat suosittuja työpajatyöskentelyyn osallistuneiden nuorten keskuudessa: elämänvalinnat sai 10 ääntä, oikea ja väärä 7 ääntä. Molemmat näistä aiheista olivat myös tulleet ehdotuksina

nuorisotiimiltä. Totesin, että nämä aiheet ovat sen verran lähellä toisiaan, että ne saisi melko helposti yhdistettyä samaan kokonaisuuteen.

Nuorisotiimiltä esitettiin toive Tuhlaajapoika -vertauksen (Luuk.15:11–32) käsitte-lystä. Enkä itse tätä ihmettele, onhan se yksi tutuimpia Raamatun kertomuksia, joka oli jäänyt myös työpajaan osallistuneiden nuorten mieleen aiemmista Raamis-kokemuksista. Vertaus on tarina pojasta, joka tuhlaa ennakkoperintönsä ja nähtyään nälkää palaa katuen isänsä luo, joka ottaa poikansa vastaan avosylin (Luuk. 15:11–32). Vertauskertomus on opetus siitä, että väärienkin valintojen jäl-keen ihmisellä on mahdollisuus palata takaisin rakastavan Jumalan luo.

Usein opettaessani Jeesuksen elämästä rippikoulussa, olen käsitellyt myös Jee-suksen vertauskertomuksia ja ihmetekoja ja todennut sarjakuvan piirtämisen melko toimivaksi työskentelymenetelmäksi. Työpajassa piirtäminen ei ehkä ollut menetelmistä kaikkein suosituin, mutta ei myöskään inhotuin (6 ääntä). Koska kaikki eivät piirtämisestä pidä, ohjeistin vaihtoehtoiseksi tavaksi luoda piirretyn sarjakuvan sijaan kuvasarjan puhelimella. Sovelluksia tällaisen tekemiseen on kuitenkin hyvin paljon. Toki valokuvaaminen ei ollut yhtään piirtämistä suositum-paa työpajatyöskentelyn perusteella (5 ääntä).

7.9 Hän on noussut kuolleista

Kuolema ja kärsimys oli sellainen aihe, joka jakoi mielipiteitä työpajassa: vaikka aihe sai eniten ääniä tutustumisen rinnalla (11 ääntä), tuli nuorilta myös kom-menttia siitä, etteivät isoset haluaisi vastuulleen näin rankkojen aiheiden käsitte-lyä. Toisaalta myös nuorisotiimi oli toivonut aiheen käsittelyä. Tovin pohdittuani, päätin jättää tästä yhteydestä kärsimyksen pois ja käsitellä kuolemaa sen sijaan ikään kuin positiivisen kautta, ottaen kokonaisuuden aiheeksi kuolema ja ylös-nousemus. Vaikka ylösnousemus ei työpajassa ollutkaan suosittu (3 ääntä), ylös-nousemuksen ilo voi tehdä kuolema-aiheen käsittelystä helpompaa.

Tässä Raamiksessa luetaan raamatunkohtana evankeliumista tuttu pääsiäisen teksti, jossa kerrotaan Jeesuksen tyhjältä haudasta (Matt. 28:1–10). Tekstin

sisältö on pääkohdiltaan tuttu ja tarinamuotoisena helposti ymmärrettävissä. Tämä Matteuksen evankeliumin kohta kertoo siitä, kuinka Magdalan Maria ja ”se toinen Maria” menevät katsomaan Jeesuksen hautaa, mutta sen sijaan enkeli ilmestyy heille ja kertoo Jeesuksen nousseen kuolleista (Matt. 28:1–7). Tämän jälkeen myös Jeesus itse ilmestyy naisille ja pyytää heitä kertomaan opetuslapsille, että he tulevat näkemään Jeesuksen Galileassa (Matt. 28:9–10).

Idea Raamatun väliin askarreltavasta kirjanmerkistä sain eräästä vastaavanlaisesta opinnäytetyöstä (Ylinen 2017, 24). Suunnittelemani materiaalipaketista puuttui konkreettinen askarteluidea ja vaikka kirjanmerkki on yksinkertainen askarella, on se myös käytännöllinen. Ohjeen jätin kuitenkin melko avoimeksi: kunhan kirjanmerkissä on tyhjä risti, joka symboloi ylösnoussutta Jeesusta. Annoin myös vapauden sille, että kirjanmerkkiin saa kirjoittaa jonkin haluamansa raamatunkohdan. Kohta saa olla jokin oma henkilökohtainen suosikki tai valinta työkentelyn yhteyteen kirjoitetusta valmiista listasta, johon on listattu yli 20 nuorille sopivaa, voimauttavaa raamatunkohtaa. Tässä pienenä taka-ajatuksena on se, että nuoret tutustuisivat Raamattuun hieman enemmän, harjoittelisivat kohtien etsimistä ja mahdollisesti löytäisivät sen oman henkilökohtaisen suosikkikohtansa.

7.10 Suurin niistä on rakkaus

Kokemukseni mukaan hyvin usein rippileireillä se päivä, kun puhutaan rakkaudesta, seurustelusta ja seksuaalisuudesta, on hyvin odotettu päivä – ainakin isosten keskuudessa. En siis ihmettele, että työpajassa ”rakkaus, seurustelu, avioliitto” olikin yhdeksällä (9) äänellä yksi suosituimmista aiheista. Ehkä oli siis ihan perusteltua valita tämä ”Suurin niistä on rakkaus” -kokonaisuus osaksi materiaalipakettia.

Raamattu on täynnä monia hyviä rakkaudesta kertovia tekstejä, mutta koin selkeäksi valinnaksi tähän 1. Kor. 13:1–13. Tätä kohtaa luetaan usein häissä ja siteerataan elokuvissa ja TV-sarjoissa, joten se saattaisi olla osalle rippikoululaisista tuttu kohta, ainakin jossain määrin. Kyseinen kohta myös kertoo

suhteellisen yksinkertaisin toteamuksin, millaista rakkaus on ja millaista se ei ole. Toki tämä kohta on tarkoitettu kertomaan Jumalan rakkaudesta, mutta se voidaan helposti tulkita kertomaan myös ihmisten välisestä romanttisesta rakkaudesta.

Tässäkin kokonaisuudessa voi valita kahdesta työskentelystä, joissa molemmissa pohditaan rakkaudesta kertovia sanavalintoja. Ensimmäisessä etsitään rakkaudesta kertovia lauluja ja tekstejä. Ohjeissa on mainittu muutamia kategorioita, joiden perusteella lauluja ja tekstejä voi etsiä. Näitä kategorioita ovat muun muassa virsikirjan virret, elokuvista tutut kappaleet, rakkausrunot ja rakkaudesta kertovat raamatunkohdat. Ohjaajan johdolla sovitaan, etsiikö jokainen ryhmä jokaisesta kategoriasta 1-3 tekstiä, vai onko jokaisella ryhmällä oma kategoriansa, josta etsitään useampia tekstejä. Loppupurussa voidaan kuunnella yhdessä ainakin osa lauluista ja teksteistä.

Toisessa työskentelyssä tavoitteena on rakkaudesta kertovan tekstin kirjoittaminen itse. Ajatuksena on kirjoittaa rakkauskirje tai -runo, jonka voi omistaa ihan kenelle itse haluaa. Kohteena voi olla oma ihastus tai seurustelukumppani, paras ystävä tai halutessaan voi kirjoittaa oodin suosikkilimonadilleen. Tärkeintä on, että tekstin kohde on kirjoittajalle itselleen tärkeä.

7.11 Te olette Kristuksen ruumis

”Paikkani seurakunnassa” ei ole nuorten mielestä kiinnostava aihe, ainakin mitä on työpajaan osallistuneita uskomisen: aihe sai ääniä vain kaksi (2). Totesin kuitenkin, että tätäkin aihetta on hyvä käsitellä, erityisesti rippikoulun loppuvaiheilla. Kun konfirmaation myötä nuoren asema seurakunnassa vahvistuu (Rippikoulu-suunnitelma 2017, 16.), voi olla hyvä pohtia, mitä seurakuntalaisena oloon kuuluu tai voi kuulua. Mitä kaikkea seurakunta tarjoaa? Lisäksi tämä aihe oli tullut toiveena myös nuorisotiimiltä.

Luettavana raamatunkohtana tässä kokonaisuudessa on 1. Kor. 12:12–27, jossa Paavali vertaa seurakunnan olevan kuin ihmisruumis, jossa on monta jäsentä.

Jokaisella jäsenellä on oma paikkansa ja oma tehtävänsä, eikä yksikään niistä ole vähäpätöisempi kuin toinen (1. Kor, 12:12–27). Sen lisäksi, että tämä vertaus on melko helposti ymmärrettävissä vielä näin pari tuhatta vuotta tekstin kirjoittamisen jälkeen, on sillä oma merkityksensä myös Järvenpään seurakuntanuorten keskuudessa. Järvenpään seurakuntanuorille on suunniteltu logo, joka perustuu osittain tähän tekstiin. Logossa on kädenjälki, jonka yli kulkee sana ”JäSeN”. Tämä pohjautuu paitsi luettavan tekstin viimeiseen jakeeseen ”Te olette Kristuksen ruumis, ja jokainen teistä on tämän ruumiin jäsen” (1. Kor. 12:27.), on se myös lyhenne sanoista ”Järvenpään SeurakuntaNuoret”. Tätä logoa käytetään muun muassa seurakuntanuorten toimintaa koskevissa mainoksissa, sosiaalisessa mediassa ja se on painettu myös seurakuntanuorten huppareiden selkään. Näin ollen kyseinen kohta oli selkeä valinta tähän Raamis-kokonaisuuteen.

Tässäkin kokonaisuudessa työskentelymenetelmiä on kaksi. Pääosin ideat näihin sain Leiriniemi 2 -rippileirillä työskenneeltä papilta, joka oli suunnitellut tämän kaltaisia tehtäviä yhtä oppituntityöskentelyä varten. Työskentelyn aluksi ryhmän tulee tutustua seurakunnan verkkosivuihin ja halutessaan myös seurakunnan sosiaalisen median kanaviin sekä näiden sisältöihin. Tätä kautta itse työskentelyyn on ehkä helpompi saada ideoita.

Ensimmäinen näistä työskentelyvaihtoehdoista on suunnitella ja piirtää seurakunnalle uusi logo ja slogan. Näiden tulisi kertoa jotakin seurakunnasta ja sen toiminnasta, sekä kirkon tehtävästä. Esimerkkiaiheiksi on ohjeissa mainittu muun muassa lähimmäisen rakkaus, rukous ja toivo.

Toinen työskentelyvaihtoehto on suunnitella seurakunnalle toimintaa, esimerkiksi jokin kerho, ja tehdä tälle toiminnalle mainosjuliste. Julisteen suunnittelun myötä voidaan pohtia muun muassa kerhon/toiminnan ideaa, mitä siellä tehdään ja miksi, milloin kerho kokoontuisi ja mikä on sen kohderyhmä. Tätä kautta saattaa herätä keskustelua siitä, onko joku ollut joskus mukana jossakin seurakunnan kerhossa tai muussa toiminnassa.

7.12 Minä annan teille tulevaisuuden ja toivon

Tulevaisuus -aiheen olin myös unohtanut listata työpajatyöskentelyä varten, mutta tästäkin oli puhetta erään nuorisotyönohjaajan kanssa. Olin myös tutustunut yhteen Raamis-versioon samasta aiheesta toisen rippileirin yhteydessä ja aihe vaikutti mielestäni kiinnostavalta ja tärkeältä sekä kyseisellä leirillä rippikoululaiset olivat pitäneet siitä. Suunnittelin aiheesta valmiin kokonaisuuden Leiriniemi 2 -rippikoulussa käytettävää pilottiversiota varten. Kokonaisuus sai positiivista palautetta suoraan isosilta sekä heidän kauttaan myös rippikoululaisilta.

Luettava raamatunkohta on hyvin lyhyt ja löytyy Vanhasta testamentista, Jer. 29:11–12. Pitkään pohdin, että pitäisikö tässä olla useampi jae. Lopulta kuitenkin totesin, että joskus lyhyt ja yksinkertainenkin riittää. Ja halutessaan ryhmä tai rippikoululainen itse voi lukea enemmänkin. Tämän lyhyen tekstin ydinajatus onkin jo aihekokonaisuuden nimessä: Jumala antaa meille tulevaisuuden ja toivon, hänen ajatuksensa eivät ole tuhon, vaan rauhan ajatuksia (Jer. 29:11).

Erilaisia aarrekarttatyöskentelyjä olen itsekin tehnyt ensimmäisen kerran jo alakoulussa. Tässä aarrekarttatyöskentelyssä ensin jokainen kirjoittaa ylös asioita, joita toivoo tapahtuvan kuluvalle viikolla, seuraavalle viikolla, seuraavassa kuussa ja seuraavana vuonna. Yhdessä voidaan pohtia asioita, joita tulisi tapahtua, jotta toivottu asia tapahtuisi, kuitenkin ilman, että ketään painostetaan kertomaan toiveistaan. Toiveiden kirjoittamisen jälkeen jokainen tekee oman aarrekartan, kirjoittaen ja piirtäen, mahdollisuuksien mukaan myös lehdistä leikattujen kuvien avulla. Aarrekartan yhteyteen kirjoitetaan päivämäärä, jolloin aarrekartta on tehty ja se laitetaan talteen oman Raamatun väliin.

7.13 Lisäsisältö

Kysyin työpajassa nuorilta toiveita, mitä he haluaisivat Raamis-materiaalipaketin pitävän sisällään. He esittivät toiveen, että materiaalipaketista saisi jonkinlaisia vinkkejä siihen, miten hiljaisen ryhmän saisi keskustelemaan ja riehakkaan ryhmän keskittymään. Tällaista on hyvin hankala toteuttaa, sillä jokainen ryhmä,

jokainen ryhmän jäsen ja jokainen ryhmänohjaaja on erilainen. Se, mikä toimii toiselle, ei välttämättä sovi toiselle. Osittain tästä syystä päädyin jättämään vastaavat vinkit pois, mutta sisällytin sen sijaan 10 ohjetta ryhmänohjaajalle. Ohjeiden tarkoituksena on helpottaa työskentelyä ja ehkä osa ohjeista antaa jonkinlaisia vinkkejä myös näihin työpajassa mainittuihin ongelmiin.

Keskustelin myös toisinaan nuorisotiimin työntekijöiden kanssa siitä, jos heillä on jotakin erityistoiveita Raamis-materiaalipaketin suhteen. Yksi papeista sanoi hyvän huomion siitä, että Raamatun sanasto on hyvin vanhahtavaa ja monesti hyvä kertomus menee täysin ohi vain siitä syystä, ettei ymmärrä yksittäistä sanaa ja yrittää pohtia sen merkitystä. Tästä syystä hän ehdotti siis jonkinlaista lyhyttä ”suomi – Raamattu – suomi” -sanakirjaa, joka voisi lyhyesti selittää, mitä tarkoittavat esimerkiksi fariseus, talentti ja leeviläinen. Tämä oli mielestäni hyvä idea, ja siksi sanakirjamaisia selityksiä löytyykin aihekokonaisuuksista yksittäisistä sanoista sekä materiaalipaketin lopusta yhtenäisenä luettelona.

Kirjoittaessani aihekokonaisuuksia ja erityisesti tulkintavinkkejä raamatunkohdista tajusin, että joidenkin raamatunkohtien taustalla on vielä lisä faktaa, joka ei aina liity niin olennaisesti itse aiheeseen. Esimerkiksi se, että Tuhlaajapoika-vertauksessa isä juoksee poikaansa vastaan, sisältää jo paljon symboliikkaa, mikä ei ole niin itsestään selvää tänä päivänä. Kuinka Raamatun aikaan ei ollut normaalia, että vanha mies ylipäätään juoksisi, koska ei se ollut sopivaa arvostetulle henkilölle. Siitä huolimatta isä häpäisee itsensä ja juoksee poikaansa vastaan. Tämä vain korostaa sitä, miten paljon isä on kaivannut rakasta poikaansa. (Thurén 2004, 260–261; Thurén 2015, 92.) Tämähän on ihan vieras ajatus nyky-päivänä, joten päädyin ratkaisuun, että vaikka tämä fakta ei ihan kaikkein olennaisin ole Raamoksen kannalta, halusin tämän sisällyttää osaksi aihekokonaisuutta. Tämä esimerkki Tuhlaajapojasta ja pari muuta taustatietoa herätti ajatuksen lisätä joihinkin aihekokonaisuuksiin myös fun fact -osion; isosen ei ole pakko lukea faktaa ryhmälle, mutta sen voi mainita erityisesti siinä tapauksessa, jos keskustelu etenee kyseisen faktan suuntaan.

8 POHDINTA

Opinnäytetyössä hankalinta oli teoreettisten lähtökohtien kirjoittaminen. Oli paljon asioita, jotka tiesin etukäteen, esimerkiksi yksittäiseltä luennolta tai kausitöiden kautta. Silti näille asioille tuli löytyä myös kirjallinen lähde, mikä oli toisinaan hyvin haastavaa.

Työskennellessäni rippikoulu- ja nuorisotyössä, olen aina pyrkinyt käyttämään luovia ja toiminnallisia menetelmiä keskustelun tukena. Itse opinnäytetyön aihe oli siis itselleni mielekäs. Monia Raamis-materiaalin työskentelyistä voisi käyttää soveltaen myös kirkollisen työn ulkopuolella sekä kohderyhmän taitotasoon soveltaen myös eri ikäisten kanssa työskennellessä.

8.1 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyön yhteistyökumppaniksi oli luontevaa kysyä Järvenpään seurakunnan nuorisotyötä, koska olen ollut vuosia mukana ohjaamassa heidän isoskoulutustaan ja myös kausityöntekijänä varhaisnuortenleireillä ja rippikoululeireillä. Yhteistyö heidän kanssaan oli luontevaa ja helppoa. Toki olisin saanut haastettua itseäni enemmän, jos olisin päätenyt yhteistyöhön jonkin itselleni vieraamman tahon kanssa.

Opinnäytetyöprosessi eteni erilaisessa järjestyksessä, kuin sen olisi ehkä pitänyt: olin edennyt tuotteen kanssa hyvin pitkälle ja kokeillutkin ensimmäistä versiota rippikoulussa, ennen kuin esittelin opinnäytetyön suunnitelman. Suunnitelmaa esitellessä opinnäytetyö näytti jo lähes käsikirjoitukselta. Tämä johtui pitkälti siitä, että koin opinnäytetyön prosessin ja sen ohjeet hyvin sekavaksi, eikä asiaa helpottanut se, että tein työn yksin. En ihmettele Diakonia-ammattikorkeakoulun linjasta tehdä opinnäytetyö lähtökohtaisesti parin tai ryhmän kanssa. Jos voisin tehdä opinnäytetyön uudestaan, tekisin parin tai pienen ryhmän kanssa. Toisen opiskelijan kanssa olisi yhdessä voinut pohtia sekavia ohjeita ja reflektoida opittuja asioita.

Opin myös sen, että kehittämistyö on pitkäjänteistä ja aikaa vievää. Nautin erityisesti nuorten osallistamisesta ja mieluusti olisinkin ottanut nuoria vielä enemmän mukaan suunnitteluun, jos olisin keksinyt luontevan keinon sille. Mieluusti tekisin jatkossakin kehittämistyötä ja mielessäni onkin ideoita erilaisten materiaalin kehittämisen jo ihan lähitulevaisuudessa. Osa näistä ideoista liittyikin tämän opin- näytetyönä tehdyn materiaalin jatkokehittämiseen.

8.2 Tuotteen jatkokehittäminen

Raamis-materiaali tehtiin rippikoulutyön käyttöön isosen työvälineeksi. Kun yhteistyökumppanin kanssa sovimme yhteistyöstä, suunnitelmana oli, että materiaalia voisi hyödyntää myös nuorisotyöhön sekä soveltaa kouluikäisten kanssa. Opinnäytetyötä varten päädyimme rajaamaan kohteeksi vain rippikoulutyön, jottei työstä tulisi liian laajaa. Esille nousi myös kysymys siitä, kuinka mielekäs tuotteesta voi tulla, jos saman tuotteen kohderyhmään kuuluvat 7-vuotiaat koululaiset, 20-vuotiaat nuorisotyön asiakkaat ja kaiken ikäiset tältä väliltä.

Tuotteesta voisi tehdä ainakin yhden, jollei kaksikin versiota lisää. Pohdimme yhdessä Järvenpään seurakunnan nuorisotyönohjaajan kanssa sitä, että valmistuksen jälkeen voisin tehdä Raamis-materiaalista version myös kouluikäisille. Kyseisestä materiaalista voitaisiin karsia, muuttaa tai vaihtaa joitakin käsiteltävistä aiheista, sekä käytettävistä työskentelymenetelmistä. Itse materiaali toimisi edelleen isosen työkaluna, mutta isonen ohjaisi kouluikäisiä.

Toinen vaihtoehtoinen lisäversio tulisi nuorisotyön käyttöön. Rippikoulun jälkeiseen nuorisotyön toimintaan osallistuu noin 15-20-vuotiaita nuoria, jotka ovat käyneet jo rippikoulun. Suurin osa heistä on mukana myös isostoiminnassa. Nuorisotyön Raamis-materiaalissa aiheita voitaisiin myös muuttaa tai vaihtaa sekä aiheita voitaisiin käsitellä myös syvällisemmällä tasolla.

Vaihtoehtoisesti Raamis-materiaalipaketit voisi tehdä erilaisen teeman ympärille. Tämä rippikoulutyötä varten tehty materiaalipaketti käsittelee aiheita, jotka ovat

tärkeitä nuorille ja vastaavat rippikoulusuunnitelman keskeisimpiä oppimiskokonaisuuksia (Kirkkohallitus 2017, 44–47). Uudessa Raamis-materiaalin versiossa voitaisiin käsitellä aihekokonaisuuksina esimerkiksi Raamatun henkilöitä tai kirkkovuoden pyhiä. Nämä ideat voisi yhdistää ikäluokille sopiviin versioihin, esimerkiksi kouluikäisten parissa voisi käsitellä kirkkovuoden pyhiä ja nuorisotyössä Raamatun henkilöitä.

Valmistamassani materiaalissa on monia sellaisia aiheita, joiden käsittely voisi kiinnostaa kaiken ikäisiä. Uskon myös, että monia aihekokonaisuuksista pystyisi hyödyntämään minkä ikäisten kanssa tahansa. Silloin vain pitäisi soveltaa joitakin pohdintakysymyksiä ja työskentelymenetelmiä sopiviksi kohderyhmän ikä- ja taitotasoon nähden.

8.3 Sosionomin ammatillisuus

Sosionomin kompetenssit eli osaamisvaatimukset hyväksyttiin sosiaalialan AMK-verkoston verkostokokouksessa huhtikuussa 2016. Nämä kompetenssit on jaettu kuuteen luokkaan: sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen. (Diak. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö.) Näistä kompetensseista opinnäytetyössä korostui erityisesti tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä asiakastyön osaaminen. Kehittämis- ja innovaatio-osaaminen näkyy kehittämistyön luomisessa ja suunnittelussa. Asiakastyön osaaminen taas nuorten osallistamisessa suunnitteluun, materiaalin pilotointi rippikoulussa sekä kyseisen rippikoulun nuorten antaman palautteen hyödyntäminen, jotta valmis materiaali olisi mahdollisimman toimiva.

Opinnäytetyöprosessin vuoksi luin paitsi nuoren, myös muiden ikäluokkien erityispiirteistä, erityisesti kouluikäisistä ja nuorista aikuisista. Ihminen on kuitenkin psyko-fyysis-sosiaalinen kokonaisuus, ja aiemmat ikä- ja kehitysvaiheet vaikuttavat tuleviin vaiheisiin. Esimerkiksi jos ihmiselle on luettu lapsena paljon ja hänellä

on ollut kirjoja saatavilla, hän todennäköisemmin kiinnostuu lukemisesta ja vanhempana päätyy akateemiselle alalle kuin sellainen, jolla ei ole ollut mahdollisuutta kirjoihin tai yhteisiin lukuhetkiin vanhempien kanssa (Nurmi ym. 2014, 53, 75). Opinnäytetyöprosessi oli tukena vahvistamassa osaamistani ja ymmärrystäni paitsi nuorten, myös muiden ikä- ja kehitysvaiheiden suhteen. Mielessäni vahvistui muun muassa ajatus siitä, että rippikouluikäisellä nuorella motoriset taidot ovat huomattavasti kehittyneemmät kuin esimerkiksi alakouluikäisellä, saati sitten alle kouluikäisellä lapsella. Rippikoulunuoren on helpompi käsitellä esimerkiksi kynää tai saksia, kun taas alle kouluikäisellä lapsella näiden käyttö ei ole yhtä hyvin hallinnassa. Samoin nuoren aivot ovat kehittyneemmät kuin lapsen, mikä näkyy nuoren kyvyssä ajatella lasta abstraktimmin ja kyvyssä tuntea empatiaa toista ihmistä kohtaan.

Toisaalta tiedostan myös sen, että sosiaalialalla ei koskaan tulla valmiiksi. Vaikka sosiaalialan ammattilainen on oman alansa asiantuntija, hän tiedostaa myös sen, että yhteiskunta muuttuu jatkuvasti, joka vaikuttaa vahvasti sosiaalialan työhön. Tämän myötä hyvä sosiaalialan ammattilainen myös jatkuvasti pyrkii kehittämään itseään käymällä esimerkiksi ammatillisuuttaan täydentäviä kursseja ja koulutuksia. Voisin siis sanoa, että tutkintoon valmistumisen myötä en tule täysin valmiiksi, vaan tulen olemaan tarpeeksi valmis kehittämään itseäni lisää työelämässä.

8.4 Kirkon nuorisotyönohjaajan ammatillisuus

Kirkon nuorisotyönohjaajan ydinosaamiskuvaukset hyväksyttiin kirkkohallituksen täysistunnossa huhtikuussa 2020. Kuten kaikkien kirkon ammattien, myös nuorisotyönohjaajan ydinosaamiskuvauksen lähtökohtana on kirkon missio: kohtaaminen, kutsuminen, palveleminen ja hyvästä sanomasta kertominen. Kirkon nuorisotyönohjaajan ydinosaamiskuvaukset on jaettu viiteen luokkaan, jotka ovat nuorisotyönohjaajan tehtäväosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, teologinen ja arvo-osaaminen, työelämä- ja kehittämisosaaminen sekä toimintaympäristö- ja yhteisöosaaminen. (Kirkkohallitus 2020, 2, 7.) Vaikka pitkälti kaikki näistä luokista näkyvät opinnäytetyössä, erityisesti korostuivat kuitenkin työelämä- ja

kehittämisaaminen sekä teologinen ja arvo-osaaminen. Työelämä- ja kehittämisaaminen näkyy opinnäytetyössä siinä, miten kehittämistyönä tehdyn materiaalin suunnittelussa otettiin huomioon paitsi yhteistyötahon työntekijöiden eli oman alansa asiantuntijoiden näkemys, huomioitiin myös se, mitä nuoret haluavat materiaalilta. Materiaali on kuitenkin ensisijaisesti heitä varten, jotta he paitsi oppisivat Raamatusta ja itsestään, he myös innostuisivat Raamatun lukemisesta ja tutkimisesta. Teologinen ja arvo-osaaminen taas näkyy opinnäytetyössä muun muassa siinä, millaisia teemoja Raamis-materiaalissa käsitellään ja millaisten raamatunkohtien avulla.

On vaikeaa sanoa, missä määrin oma ammatillinen kehittyminen kirkon nuorisotyönohjaajana on tapahtunut opinnäytetyöprosessin myötä. Olen kuitenkin tehnyt kausi- ja keikkaluonteisesti rippikoulu- ja nuorisotyötä koko opintojen ajan sekä opiskellut ja tutkinut alan kirjallisuutta myös omasta mielenkiinnosta. Ehkä kehittäminen on osittain tukenut muuten oppimaani, mutta toisaalta se on myös eräänlainen taidonnäyte opiskeluvuosien aikana oppimistani asioista. Kuitenkin tiedostan myös sen, että kuten sosiaalialan niin myöskään kirkon alan ammattilainen ei koskaan tule täysin valmiiksi.

LÄHTEET

- Broman, A., Mattsson, B. & Öjermo, C. (2006.) *Rippikoulu kaikille – kärsivällisyyttä, selkeyttä, rakennetta*. Ruotsinkielinen alkuteos: *Tålmod, tydlighet och struktur konfirmandarbete bland ungdomar som behöver mer*. (2004.) Helsinki: Lasten Keskus.
- Diak. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö. Saatavilla 24.3.2021 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi-amk-kirkon-nuorisotyo/#668bd33f>
- Ebrand Group Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut. (2019). SoMe ja Nuoret 2019 – katsaus nuorten sosiaalisen median käytöstä. Esittely. Saatavilla 2.3.2021 <https://www.ebrand.fi/somejanuoret2019/>
- Ebrand Group Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut. (2019). SoMe ja Nuoret 2019 – katsaus nuorten sosiaalisen median käytöstä. 1. Nuoret ja ajankäyttö. Saatavilla 2.3.2021 <https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2019/1-nuoret-ja-ajan-kaytto/>
- Ebrand Group Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut. (2019). SoMe ja Nuoret 2019 – katsaus nuorten sosiaalisen median käytöstä. Suosituimmat sosiaalisen median palvelut. Saatavilla 2.3.2021 <https://www.ebrand.fi/somejanuoret2019/2-suosituimmat-sosiaalisen-median-palvelut/>
- Esko, M. (2008). Nuori ja ongelmat perheessä. Teoksessa Pruuki, H. (toim.) *Nuorten sielunhoidon käsikirja* (s. 60-72). Helsinki: Lasten keskus Oy.
- Haikala, T. (30.4.2020). Portot ja irstailijat, aikanne on ohi! Uutta testamenttia suomennetaan uusiksi, mutta Paavalin hirveät lauseet ja kääntymättömät sanat mutkistavat työtä. *Kirkko ja kaupunki*. Saatavilla <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/paavali-kirjoitti-mammuttivirkkeita->

[ja-kaytti-sanoja-joille-ei-ole-kunnon-vastinetta-suomessa-uuden-testamentin-kaantajat-tormaavat-vaikeisiin-valinto#0d1684c1](#)

- Huhtinen-Hildén, L. & Karjalainen, A. L. (2019.) Luova toiminta siltana itseen, toisiin ja osallisuuteen. Teoksessa Karjalainen, A. L. (toim.), *Luovan toiminnan työtavat. Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle*. (s. 11-19). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Iivanainen, S. (2019). Väriä elämään – kuvallinen ilmaisu hyvinvointia edistämässä. Teoksessa Karjalainen, A. L. (toim.), *Luovan toiminnan työtavat. Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle*. (s. 57-100). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Järvenpään seurakunta. (2020). Toimintakertomus 2019. Saatavilla <https://www.jarvenpaanseurakunta.fi/documents/6035444/0/TOIMINTAKERTOMUS+2019.pdf/fb08d39c-7677-c338-69cb-fb5bc0ae4d5f?t=1590644051135>
- Järvenpään seurakunta. Saatavilla 25.3.2021 <https://www.jarvenpaanseurakunta.fi/>
- Järvenpään seurakunta. Tule mukaan. Jumalanpalvelukset ja uskonelämä. Betonimessu. Saatavilla 15.3.2021 <https://www.jarvenpaanseurakunta.fi/tule-mukaan/jumalanpalvelukset-ja-uskonelama/betonimessu>
- Järvenpään seurakunta. Tule mukaan. Nuorille. Isoskoulutus (Lnak). Saatavilla 15.3.2021 <https://www.jarvenpaanseurakunta.fi/isostoiminta>
- Järvenpään seurakunta. Tule mukaan. Nuorille. Saatavilla 15.3.2021 <https://www.jarvenpaanseurakunta.fi/tule-mukaan/nuorille>
- Järvenpään seurakunta. Tule mukaan. Rippikoulu. Rippikoulut 2021. Saatavilla 28.3.2021 <https://www.jarvenpaanseurakunta.fi/osallistu/rippikoulu1/rippikoulut-2021>
- Kalliala, E. & Toikkanen, T. (2012). *Sosiaalinen media opetuksessa*. Uudistettu painos. Finn Lectura.
- Karjalainen, A. L. (2019.) Elämää ja ajatuksia tekstiksi – kirjoittaminen itsetuntemuksen ja hyvinvoinnin tukena. Teoksessa Karjalainen, A. L. (toim.), *Luovan toiminnan työtavat. Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle*. (s. 101-140). Jyväskylä: PS-kustannus.

- Kauppinen, M. (2016). Sokraattinen keskustelu. Teoksessa J. Norrena (toim.), *Ryhmä oppimaan! Toiminnallisia työtapoja ja tehtäväkehyksiä* (s. 117-118). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kinnunen, S. (2008). Nuoren itsetunto. Teoksessa Pruuki, H. (toim.) *Nuorten sielunhoidon käsikirja* (s. 46-59). Helsinki: Lasten keskus Oy.
- Kirkkohallitus. (2016). Isoja ihmeitä – Isostoiminnan linjaus 2016. Helsinki.
- Kirkkohallitus. (2017). Suuri ihme – Rippikoulusuunnitelma 2017. ”Elämää Jumalan kasvojen edessä”. Helsinki.
- Kirkkohallitus. (2020.) Nuorisotyönohjaajan ydinosaamiskuvaus. Saatavilla <https://evl.fi/documents/1327140/43561565/Nuorisoty%C3%B6nohjaajan+ydinosaamiskuvaus+2020.pdf/94ba3786-accb-1346-dbaa-5c189ec753ba?t=1604575072434>
- Kirkkohallitus. Kirkon kasvatusasiain keskus. (2001). Elämä – Usko – Rukous – Rippikoulusuunnitelma 2001. ”Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuja 2001:10”. Helsinki.
- Kokkonen, J. (2008). Sielunhoito rippikoulussa. Teoksessa Pruuki, H. (toim.) *Nuorten sielunhoidon käsikirja* (s. 232-252). Helsinki: Lasten keskus Oy.
- Kokkonen, J. (2017). 50 vuotta rippikoulun isojen siskojen ja veljien valmennusta. Teoksessa Kokkonen, J. (toim.), *Tehdään ihmeitä! Osallisuus, vapaaehtoisuus, jäsenyys ja hengellisyys isostoiminnassa* (s. 9-10). (Diak Työelämä 10). Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-291-2>
- Kotka, R. (2016). Draama. Teoksessa J. Norrena (toim.), *Ryhmä oppimaan! Toiminnallisia työtapoja ja tehtäväkehyksiä* (s. 16). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kuula, K., Nissinen, M. & Riekkinen, W. (2003). Johdatus Raamattuun. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Köykkä, A. (2005). Raamattu ja nuorisotyö. Teoksessa Paananen, T. & Tuominen, H. (toim.) *Nuorisotyön käsikirja* (s. 55-70). Helsinki: Kirjapaja Oy.
- L 1116/1990. Mielenterveyslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19901116>

- L 417/2007. Lastensuojelulaki. Saatavilla <https://finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2007/20070417>
- Leskinen, E. (2009). Ryhmä toimimaan! Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Leskinen, E. Jaakkola, T. & Norrena, J. (2016a). Tehtäväkehyksiin soveltuvia toiminnallisia toimintatapoja. Teoksessa J. Norrena (toim.), *Ryhmä oppimaan! Toiminnallisia työtapoja ja tehtäväkehyksiä* (s. 29-52). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Leskinen, E., Jaakkola, T. & Norrena, J. (2016b). Toiminnallisuus. Teoksessa J. Norrena (toim.), *Ryhmä oppimaan! Toiminnallisia työtapoja ja tehtäväkehyksiä* (s. 14). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Norrena, J. (2016). Toiminnallisuudesta on moneksi. Teoksessa J. Norrena (toim.), *Ryhmä oppimaan! Toiminnallisia työtapoja ja tehtäväkehyksiä* (s. 13). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen L. & Ruoppila, I. (2014). Ihmisen psykologinen kehitys (5., uud.p.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Penttilä, K. & Norrena, J. (2016a). Luova työskentely. Teoksessa J. Norrena (toim.), *Ryhmä oppimaan! Toiminnallisia työtapoja ja tehtäväkehyksiä* (s. 14). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Penttilä, K. & Norrena, J. (2016b). Luovuus meissä. Teoksessa J. Norrena (toim.), *Ryhmä oppimaan! Toiminnallisia työtapoja ja tehtäväkehyksiä* (s. 127-143). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Porkka, J. (2004). On kunnia olla isonen. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon isostoiminta 2000-luvun alussa. (Kirkkohallituksen julkaisuja 2004:10.) Helsinki: Kirkkohallitus/Kasvatus ja nuorisotyö.
- Porkka, J. (2017). Rippikoululaisten ja isosten uskonnollisuuden ja motivaation muutos sekä Matteus-efekti. Teoksessa Kokkonen, J. (toim.), *Tehdään ihmeitä! Osallisuus, vapaaehtoisuus, jäsenyys ja hengellisyys isostoiminnassa* (s. 153-188). (Diak Työelämä 10). Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-291-2>
- Porkka, J. (2019). The Young Confirmed Volunteers of The Evangelical Lutheran Church of Finland. Motivation, Religiosity, and Community. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. (Väitöskirja, Helsingin yli-

- opisto). Saatavilla 7.2.2021 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-338-4>
- Pruuki, L. (2010). Rippikoulun pikkujättiläinen. Helsinki: Lasten Keskus Oy.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Raamatunlukijan Liitto. Raamatusta. Yleistä Raamatusta. Saatavilla 2.3.2021 <https://rll.fi/raamatusta/yleista-raamatusta/>
- Stammeier, J. (12.09.2017.) Yle. *Luulitko tietäväsi kaiken meemeistä? Docventures perkasi 25 meemiä ja niiden taustat!* Saatavilla 11.1.2021 <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/09/12/luulitko-tietavasi-kaiken-meemeista-docventures-perkasi-25-meemia-ja-niiden>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (2021). Uutishuone. Rippikoulujen kävijämäärä laski koronapandemian takia. Julkaistu 12.2.2021. Saatavilla <https://evl.fi/uutishuone/tiedotearkisto/-/items/item/37518/Rippikoulujen+kavijamaara+laski+koronapandemian+takia>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Perhejuhlat. Rippijuhlat. Konfirmaatio tapahtuu jumalanpalveluksessa. Saatavilla 23.1.2021 <https://evl.fi/perhejuhlat/rippijuhlat/konfirmaatio-tapahtuu-jumalanpalveluksessa>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Perhejuhlat. Rippijuhlat. Mikä rippikoulu? Saatavilla 23.1.2021 <https://evl.fi/perhejuhlat/rippijuhlat/rippikoulu-edeltaa-rippijuhlia>
- Sääski, P. (2008). Nuoren mielenterveyden ongelmat. Teoksessa Pruuki, H. (toim.) *Nuorten sielunhoidon käsikirja* (s. 179-202). Helsinki: Lasten keskus Oy.
- Tastula, S. (31.1.2020). *Sosiaalisen median trendikatsaus 2020*. Dagmar. Saatavilla 9.9.2020 <https://www.dagmar.fi/trendit/sosiaalisen-median-trendikatsaus-2020/>
- Thurén, J. (2004). Luukkaan evankeliumi ja Apostolien teot. Helsinki: SLEY-kirjat.
- Thurén, J. (2005). Matteuksen evankeliumi. Helsinki: Kustannus Arkki Oy.
- Thurén, L. (2015). Kameli neulan silmästä. Jeesuksen vertaukset puhtaalta pöydältä. Helsinki: Kirjapaja.

Urbaanisanakirja. Word. Meemi. Saatavilla 11.1.2021 <https://urbaanisanakirja.com/word/meemi/>

Voimauttavan valokuvan menetelmä. Dialoginen näkemisen tapa työvälineenä oman itsen ja toisen korjaavaan katsomiseen. Saatavilla 5.10.2020 <http://www.voimauttavavalokuva.net/menetelma.htm>

Yhteisvastuu. Saatavilla <https://www.yhteisvastuu.fi/>

Ylinen, M. (2017). *LUOVASTI RAAMATTUUN Jeesuksen elämä -raamattuhetki-materiaali* (Opinnäytetyö, Centria-ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja kirkon alan koulutusohjelma). Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017121922077>

Öystilä, S. (2019). Draaman mahdollisuudet ohjaustyössä. Teoksessa Karjalainen, A. L. (toim.), *Luovan toiminnan työtavat. Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle* (s. 141-195). Jyväskylä: PS-kustannus.

LIITE 1. Kooste Leiriniemi 2 -rippikoulun Raamis-palautteesta

1. Aiheet	2. Kysymykset	3. Raamatun kohdat	4. Työskentelyt	5. Ohjeet (isosille!)	+ Vapaa sana
aiheet oli kivoja, kun sai keskustella syvemmin asioista mistä ei yleensä kavereiden/perheen kanssa	kysymykset auttoi hyvin asian pohittamisen kanssa	kivaa lukea	oli kivaa piirtää ja tehdä luovia asioita		
Aiheet on ollut hyviä	Alku- ja loppukysymykset on ollut mielenkiintoisia	Raamatun kohdatkin on ollut hyviä	Työskentelyissä vihkoon kirjoittaminen on ollut kivointa		
Aiheet oli mun mielestä mielenkiintoisia ja oli kiva tehdä käydä aiheita pienemmissä ryhmissä.	Ekoina päivinä oli hankalampaa vastata niihin, mutta kun tutustu, oli helpompaa	Olivat hyviä	Tykkäsin varsinkin "ryhmätöistä"		
Aiheet olivat hyviä, joskus mielenkiintoisia	Kysymyksiä oli sopivasti, joskus vaikea vastata	Jotkut kohdat olivat hieman vieraita, mutta oli kiva luke	Työskentely oli kivaa, vaikka en osannut piirtää		
Oli positiiviset ja tärkeät aiheet, parani loppua kohden	Alku & loppukysymykset liittyvät hyvin aiheisiin	Kaikki muut hyviä, kuolema/kärsimys hieman synkkä	ehkä turhan paljon piirtämistä, mutta etenkin askartelu oli kivaa	selkeät ohjeet!	PELKKÄÄ LOVEE! <3
Aiheet on ollut hyviä.	Kysymykset herättivät jotain ajatuksia joitain niistä on hankala selittää	jotkut olivat liian lyhyitä	Työskentely oli hyvä näin		
aiheet olivat hyviä 4/5	ihan hyviä, välillä myös vaikeita	ihan hyviä	työskentelyissä tykkäsin erityisesti meemien tekemisestä		
Aiheet olivat hyvin ajankohdattaisia ja melko kiinnostavia	Kysymykset olivat hyviä	Raamatun kohdat olivat osuvia. Jotkin olivat hiukan vaikeaselkoisia.	Työskentelyt sujuivat hyvin	Ohjeet olivat selkeät	
Aiheet oli kivoja	3/5	tarpeeksi pitkiä	Työskentelyt olivat hyviä		
Rakkaus oli mun lempiaihe <3	Joihinkin on vaikeata keksiä mitään, mutta suurin osa kysymyksistä oli helppoja	Sopivan lyhyitä ja mielenkiintoisia	Oli kivaa & hauskaa		

aiheet oli hyviä ja niistä sai hyvin kiinni.	tykkäsin tosi paljon niistä. Oli tosi hyviä, laitto ajattelee.	Muut oli hyviä paitsi kuolema	Työskentelyt oli kivoja, oli erilaisia juttuja eikä vieny liikaa aikaa.	Oli hyvät ja selkeät ohjeet.	
ihan hyvät aiheet	oli hyviä	sopivan pitkiä ja helppoja	ihan ok		
Minulla ei ole mitään valitettavaa aiheista, paitsi kuolema ja kärsimys on vähän ahdistava.	Kysymykset olivat hyviä.	Ei ole mitään valitettavaa	Memem tekeminen ja piirtäminen	olivat hyvin selkeitä	
aiheet olivat hyviä	mukavia kysymyksiä jotka herätteli ajatuksia	ylösnousemuksen raamatunkohta oli vähän "synkkä" ja vaikea tulkita	oli mukavia!	ohjeet olivat selkeät	Onnea opintojen suorittamiseen!<3
oli iha ok	Kysymykset olivat tosi hyviä	Ne oli selviä, hyvän pituisia	oli kivoja suurin osa, osa oli tylsiä		
	Alku- ja loppukysymykset on ollut kivoja, mutta jotkut ovat olleet vähän haastavia	on ollut myös ihan kivoja, kun on saanut lukea niitä	Työskentelyt on ollut ihan kivoja		
Aiheet olivat hyviä	Vastasin lähes jokaiseen kysymykseen jotenka ne eivät ollu pahoja	Raamatun kohdat olivat ihan mielenkiintoisia	Työskentelyt olivat aika tylsiä	Ohjeet olivat selkeät	
Aiheet olivat järkeviä, vaikka nuorille ne voivat olla vaikeita.	Kysymykset herättivät eniten keskustelua ja usein hyvää keskustelua	Tiedät jo kuolemakohdan vaihdon, muuten hyviä.	Oli mukava tehdä jotain muutakin kun vain puhua. Tykkäsin	Ohjeet olivat selkeitä ja raamiksen läpikäynti auttoi vain asiaa	hyvä paketti kokonaisuudessa
aiheet olivat hyviä, mutta niitä voisi ehkä käydä silleen vähän enemmän tyyliin "miten tämä vaikuttaa sinun elämässäsi"	todella hyviä, mutta niitä voisi helpottaa jossain määrin tai laittaa "apukysymyksiä", jotta nuorten on helpompi vastata	todella hyviä (paitsi se ylösnousemus, mutta kyl se siitä)	todella hyviä! hauska tehdä ja katsoa käten töitä	oli mun mielestä selkeitä	pelkkää lovee
se oli todella kivaa	Ne herättivät ajatuksia	Ne olivat sopivia	Piirtäminen oli todella kivaa		Ps. oot paras <3 😊
aiheet olivat hyviä, koska ne liittyy kaikkien elämään ja olivat tärkeitä aiheita	alkukysymykset olivat hyvät mutta loppukysymykset toisti alkukysymyksiä	raamatun kohdat olivat ihan ok luetavaa, johdatteli aiheeseen	tykkäsin kun puhuttiin ryhmässä		
ihan kivat aiheet	oli hauskaa vastata	ihan OK	on ollut kivoja		

Ihan hyvät aiheet	En muista	OK	Ihan jees ei mtn pahaa	selkeet	Tsemppii ohjaajaks pääsemiseen
4/5	3/5	3,5/5	2/5		
Olivat hyviä minä ja tulevaisuus oli kiva	Ihan ok	Aika vaikeita kivaa lukea ryhmässä	liikaa piirtämistä tykkäsin vaan puhua asioista		
Hyvät aiheet oli hyvät ja monipuoliset aiheet	En muista	Tosi hyviä ei ollut vaikeita oli sopivia	Ihan OK		
aiheet olivat kivoja.	kysymykset oli järkeviä	raamatun kohtia oli kiva lukea	työskentelyt oli leirin heikoin lenkki mutta silti ne oli kivoja		
Aiheet oli hyvät	En muista	Tosi hyviä	olivat sopivan pituisia		